

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ	Економіки та бізнес-освіти
Кафедра	Економіки та цифрового бізнесу
Спеціальність	051 Економіка
Форма навчання	денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Зікрач Марини Сергіївни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему

Аналіз та управління економічним ризиком на підприємстві

науковий керівник к.е.н., доцент

Мацюра С.І.

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри
економіки та цифрового бізнесу
від 09.06. 25р. № 12

Завідувач

кафедри

к.е.н..доцент

Радько В.М.

Кривий Ріг – 2025

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року № 384

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-ОСВІТИ
(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра економіки та цифрового бізнесу
Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність 051 Економіка

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____ **В.М. Радько**

“07” квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРАЗДОБУВАЧУ

1. Тема роботи Аналіз та управління економічним ризиком на підприємстві
науковий керівник роботи к.е.н. доцент, Мацюра С.І.
затверджені наказом вищого навчального закладу від «04»квітня2025р. № 224-ст (д/ф)
2. Строк подання здобувачем роботи 31.05.2025р.
3. Зміст кваліфікаційної роботи бакалавра, об'єкт, предмет та мета дослідження:
Розділ 1 Теоретико-методичні основи оцінки та управління економічним ризиком підприємства
Розділ 2 Комплексна аналітична оцінка ризиків в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК»
Розділ 3 Комплексна аналітична оцінка ризиків в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК»
Об'єктом дослідження виступає економічний ризик підприємства.
Предметом дослідження дипломної роботи - оцінка та управління економічним ризиком в умовах діяльності ПАТ«ПівдГЗК».
Метою роботи є аналітична оцінка економічного ризику в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК» та розробка стратегічних напрямків щодо його зменшення.
4. Дата видачі завдання 04.04.2025р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 28.04.2025р.	28.04
2	Підготовка розділу 2	до 16.05.2025р.	16.05
3	Підготовка розділу 3	до 30.05.2025р.	30.05
4	Реєстрація завершеної дипломної роботи	до 31.05.2025р.	31.05
5	Отримання відгуку від наукового керівника	03-04.06.2025р.	4.06
6	Отримання зовнішньої рецензії	05-06.06.2025р.	6.06
7	Перевірка кваліфікаційної роботи на плагіат	02-09.06.2025р.	
8	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	03.06.2025р.	
9	Допуск кафедрою кваліфікаційної роботи до захисту	09.06.2025р.	
10	Підготовка студента до захисту в ЕК	до 17.06.2025р.	

Завдання підготував науковий керівник Мацюра С.І.

Завдання одержав здобувач Зікрач М.С.

Примітки:

1. Форму призначено для видачі завдання здобувачу на виконання кваліфікаційної роботи бакалавра і контролю за ходом роботи з боку кафедри.
2. Розробляється керівником кваліфікаційної роботи. Видається кафедрою.
3. Формат бланка А4 (210×297 мм), 2 сторінки.

АНОТАЦІЯ

Зікрач М.С. Аналіз та управління економічним ризиком на підприємстві – Рукопис.

Кваліфікаційна робота за спеціальністю 051 – Економіка. – ДУЕТ.–Кривий Ріг, 2025.

У роботі удосконалено зміст категорії «економічний ризик підприємства» на орієнтацію досягнення стратегічних цілей підприємства та особливості гірничого підприємства. Доопрацьовано алгоритм оцінювання рівня економічного ризику підприємства та методів його зниження , який було реалізовано за матеріалами ПАТ «ПівдГЗК».

Змодельовано економічні ризики в діяльності ПАТ «ПівдГЗК», розроблено та обґрунтовано стратегічну програму їх подолання. Оцінено економічні наслідки обґрунтованих пропозицій.

Ключові слова: ризик, можливості, ресурси, резерви, фактори впливу, гірниче підприємство, середовище діяльності, стратегія, криза, ефективність.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
РОЗДІЛ	
1.	8
1.1.	8
1.2.	14
Висновок до розділу 1	33
РОЗДІЛ	
2.	35
2.1.	35
2.2.	42
2.3.	52
Висновок до розділу 2	66
РОЗДІЛ	
3.	69
3.1.	69
3.2.	73
Висновок до розділу 3	86
ВИСНОВ	88
КИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Підприємництво завжди сполучене з невизначеністю економічної кон'юнктури, що впливає з мінливості попиту-пропозиції на товари, гроші, фактори виробництва, з багатоваріантності сфер застосування капіталів і розмаїтості критеріїв переваги інвестування коштів, з обмеженістю знань про області бізнесу та комерції і багатьох інших обставин. Під підприємницьким розуміється ризик, що виникає при будь-яких видах підприємницької діяльності, пов'язаних з виробництвом продукції, товарів і послуг, їхньою реалізацією; товарно-грошовими і фінансовими операціями; комерцією, а також здійсненням науково-технічних проектів. Складність класифікації підприємницьких ризиків полягає в їхньому різноманітті.

В даний час ведуться інтенсивні дослідження в області оцінки, моделювання і управління ризиками, що знайшло віддзеркалення в працях ряду російських і українських учених: Н.І. Машиної, М.Г. Лапусти, А.М. Дуброва, А.О. Старостіної та інших.

Із зарубіжних авторів слід зазначити роботи Дж.У. Дункана, Ж.-Ж. Ламбена і ін.

Стосовно аналізу ризику найбільший інтерес представляють роботи В.В. Вітлінського, І.Ю. Івченко, С.М. Ілляшенко, Д.А. Штефанича та інших.

Незважаючи на досягнення закордонних і вітчизняних учених, багато теоретичних та практичних питань у цій області знань ще не вирішені. Особливо це має місце стосовно конкретних українських підприємств з перехідною економікою.

Актуальність теми дослідження обумовлюється важливістю вивчення специфіки підприємницьких ризиків:

- обставин та джерел виникнення зовнішніх ризиків в зовнішньому середовищі стосовно підприємницької фірми, де, відповідно, підприємець не може робити на них вплив, він може тільки передбачати і враховувати їх у

своїй діяльності;

- обставин та джерел виникнення внутрішніх ризиків в самій підприємницькій фірмі, де, відповідно, ці ризики виникають у випадку неефективного менеджменту, помилкової маркетингової політики, а також у результаті внутріфірмових зловживань;

- умов реалізації основної задача підприємницької фірми – ризикувати свідомо, не переходячи ту грань, за якої можливе банкрутство фірми, при цьому необхідно розраховувати та виділяти припустимий, критичний і катастрофічний рівні ризику;

- обставин реалізації рівнів правомірності підприємницького ризику, в якості яких можуть бути виділені: виправданий і невиправданий ризики – це є, можливо, найбільш важливий для підприємницького ризику елемент класифікації, що має найбільше практичне значення.

Метою роботи є аналітична оцінка економічного ризику в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК» та розробка стратегічних напрямків щодо його зменшення.

У ході реалізації визначеної мети сформульовано такі основні завдання:

- дати сутнісну характеристику ризиків підприємницької діяльності та їх класифікацію;

- проаналізувати методичні основи вимірювання ризиків підприємницької діяльності;

- охарактеризувати особливості розробки програми заходів щодо мінімізації ризиків підприємницької діяльності;

- надати організаційно-економічну характеристику ПАТ «ПівдГЗК» та зовнішніх умов його діяльності;

- визначити та оцінити рівень впливу зовнішніх ризиків на результати діяльності підприємства;

- діагностувати фактори і джерела внутрішніх ризиків на підприємстві;

- змодельовати економічні ризики в діяльності ПАТ «ПівдГЗК» та розробити стратегічну програму їх подолання;

- оцінити вплив запропонованих заходів на фінансову стійкість та прибутковість діяльності підприємства

- спрогнозувати результати діяльності підприємства з урахуванням реалізації програм зниження ризиків;

Об'єктом дослідження виступає економічний ризик підприємства.

Предметом дослідження дипломної роботи - оцінка та управління економічним ризиком в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК».

В процесі написання дипломної роботи були використанні наступні методи дослідження:

- метод пошуку, збору та аналізу інформації отриманої зі спеціальної економічної літератури;

- графічний метод, що передбачає використання різноманітних рисунків, графіків та схем для характеристики певних тенденцій та закономірностей;

- табличний метод, який характеризується застосуванням таблиць з метою компактної, систематизованої та тезисної подачі інформації;

- метод узагальнення представленої інформації, що виражаються у висновках, зроблених на основі отриманих даних та проведених експериментів.

Інформаційною базою дослідження виступали законодавчі та нормативні акти, наукова та навчальна література з досліджуваних питань, річна звітність ПАТ „ПівдГЗК” за 2018-2022 рр., пояснювальні записки до річних звітів, мережа Internet.

Наукові положення, які виносяться на захист:

- 1) удосконалено зміст категорії «економічний ризик підприємства» на орієнтацію та особливості гірничого підприємства;

- 2) доопрацьовано алгоритм оцінювання рівня впливу економічного ризику на діяльність підприємства;

- 3) розроблені та обґрунтовані напрямки зниження рівня впливу економічного ризику у ПАТ «ПівдГЗК».

Практичне значення результатів даної роботи полягає в тому, що теоретичні і методичні дослідження проблеми доведено до практичних

висновків і рекомендацій, які можуть бути використані підприємствами гірничорудної галузі при стратегічному управлінні.

Дипломна робота виконана автором самостійно при узгодженні пропозицій і рекомендацій з науковим керівником від інституту та керівником переддипломної практики від підприємства.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи – стор.128, що містять 17 рис., 41 табл., 5 додатків, список використаних джерел складається із 63 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ТА УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ РИЗИКОМ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Порівняння наукових поглядів на економічну сутність ризику на підприємстві, їх види, фактори та джерела

В умовах політичної й економічної нестабільності міра ризику значно зростає. У сучасних умовах розвитку економіки України проблема посилення ризиків дуже актуальна, що підтверджується даними про зростання збитковості підприємств промисловості.

Останнім часом у зв'язку з становленням ринкової економіки вітчизняні вчені стали приділяти економічному ризику значно більше уваги, ніж у період його директивного існування. Основи управління економічними ризиками підприємства знайшли відображення в роботах відомих вітчизняних і закордонних учених, зокрема І. А. Бланка, І. П. Булеєва, Н. Є. Брюховецької, Н. М. Внукової, Л. В. Временко, Л. І. Донця, Ф. Лі Ченга, Дж. І. Фіннерті, О. І. Панченка, Н. Д. Прокопенко, В. М. Шелудько та ін. Проте, не розглянуті основні переваги та недоліки до визначення поняття «економічний ризик» в сучасних умовах. Хоча основна увага в розробці теоретичних основ ризикології, приділялась саме у сфері економіки [6; с.56].

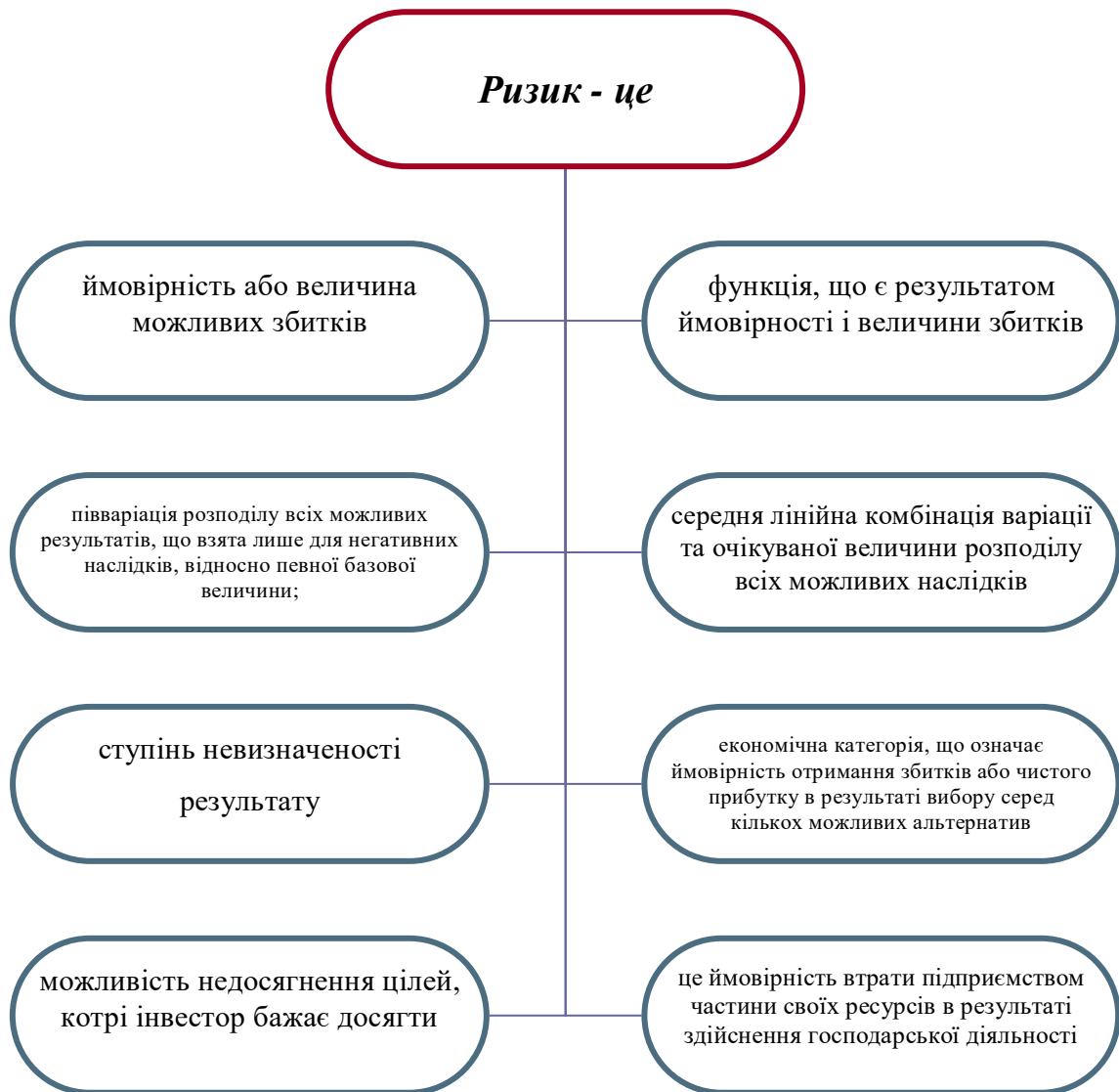
Першим, хто ввів поняття ризику в економічну теорію став Дж. М. Кейнс, який свого часу висловив ідею про те, що до структури вартості товару, окрім собівартості і норми прибутку, потрібно також включати витрати, які в разі необхідності потрібно буде направляти на покриття збитків від непередбачуваних негативних подій (так звана премія за ризик).

Родоначальником наступного етапу в розвитку розуміння ризику став, на початку минулого століття, американський вчений Алан Вілет, який у праці «Економічна теорія ризику і страхування», що була видана в 1901 р., уперше

зробив спробу висвітлити основні аспекти ризику в економіці. Він же вперше пов'язав поняття ризику з непевністю (невизначеністю) [6; с.56].

На заході виокремлюють кілька підходів до теорії ризику. Класична теорія (Міль та Сеньйор) ототожнює ризик з математичним сподіванням збитків, які можливі в процесі реалізації обраного рішення.

В сучасній економічній літературі можна зустріти безліч визначень ризику. А.Ю Беліков [6; с.56] наводить такі найпоширеніші визначення:

Рис. 1.1. Найпоширеніші визначення поняття «Ризик» [6; с.56]

Та не залежно від кількості трактувань природи ризику всіх їх об'єднують такі основні спільні риси:

- ◆ ризик пов'язується з невизначеністю, яка в свою чергу представляється як відсутність даних про майбутній розвиток подій (або іншими словами яке значення прийме той чи інший фактор ризику);
- ◆ як ризик розглядається, в основному, можливість відхилення величини результату від запланованого (навіть коли проводиться імітаційне моделювання, то визначається імовірність отримання конкретної величини прибутку).

Розглянемо деякі існуючі підходи до розуміння категорії «ризик».

Корені терміна «ризик» слід шукати в грецьких словах *risikon*, *ridsa* — стрімчак, скеля. В італійській мові *risiko* означає «небезпека, загроза»; у французькій *risque* — буквально «об'їжджати стрімчак, скелю». У словнику Вебстера «ризик» визначається як «небезпека, можливість збитку чи втрат». У словнику Ожегова «ризик» визначається як «можливість небезпеки» чи як «дія навмання в надії на щасливий результат».

У публікаціях професора В.Вітлинського, який є автором безлічі підручників, які присвячені сутності, аналізу, моделюванню ризику та управлінню ним, економічний ризик — це об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності в ситуації неминучого вибору. Вона відображає міру (ступінь) відхилення від цілей, від бажаного (очікуваного) результату, міру невдачі (збитків) з урахуванням впливу керованих і некерованих чинників, прямих та зворотних зв'язків стосовно об'єкта керування.[12, с.82]

І. Івченко сформувала декілька визначень ризику, а саме:

Ризик — це дія (діяння, вчинок), здійснювана в умовах вибору в надії на сприятливий результат, коли у випадку невдачі існує небезпека опинитися в гіршому становищі, ніж до вибору.

Ризик — це діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, у процесі якого є можливість кількісно і якісно визначити

імовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі і відхилення від мети [24 , с.255].

На думку Д.Штефанича, економічний ризик — це імовірність понесення фірмою у процесі здійснення господарських операцій втрат або одержання додаткового прибутку, зумовлених багатоваріантністю прийняття можливих рішень чи невизначеністю виробничих ситуацій [59, с.156].

С. Ілляшенко вважає, що ризик у загальному випадку слід розглядати як можливість або загрозу відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних [25 , с.158].

Визначення економічного ризику, яке було запропоноване Н. Машиною, на наш погляд є дуже вузьким і таким, що не розкриває повного розуміння ризику. Воно звучить наступним чином, економічний ризик — це ризик, що виникає у сфері економічних відносин, тобто відносин, що виникають при купівлі-продажу товару або послуг на ринку [32 , с. 123].

Російські вчені, в обличчі А.Дуброва і П.Грабового, дали майже ідентичне визначення ризику, яке звучить так, ризик — це ймовірність (загроза) втрати підприємством (організацією) частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення конкретної виробничої і фінансової політики (діяльності). [22 , с.182]

Отже, ризик — це складне явище, що має безліч не співпадаючих, а іноді й протилежних реальних обґрунтувань. Це обумовлює можливість існування декількох визначень поняття ризику з різних точок зору.

На нашу думку, найбільш точним є визначення ризику, яке було наведене В.Вітлинським, так як воно ґрунтується на системному підході до цієї економічної категорії, вказує на необхідність ретельного аналізу впливу на об'єкти (процеси) оцінювання та керування множини внутрішніх і зовнішніх чинників, а також урахування ставлення до ризику суб'єктів господарювання (суб'єктів ризику).

Таким чином, ризик трактується як об'єктивно-суб'єктивна категорія у діяльності суб'єктів господарювання. Він пов'язаний з подоланням

невизначеності та конфлікту в ситуації оцінювання, управління та неминучого вибору.

У ряді досліджених автором праць пропонуються наступні види ризику [20; с.58]:

- в залежності від масштабів та розмірів - глобальний та локальний;
- в залежності від аспектів - психологічний, соціальний, економічний, юридичний, політичний, інформаційний, медико-біологічний, комбінований (соціально-економічний);
- в залежності від міри об'єктивності та суб'єктивності рішень – з об'єктивною ймовірністю, з суб'єктивною ймовірністю, з об'єктивно-суб'єктивною ймовірністю;
- в залежності від ступеня ризиконасиченості рішень – мінімальний, середній, оптимальний, максимальний або допустимий, критичний, катастрофічний;
- в залежності від типів ризику – раціональний (обґрунтований), нераціональний (необґрунтований), авантюрний (азартний);
- в залежності від часу прийняття ризикованих рішень – випереджаючий, своєчасний, застарілий;
- в залежності від чисельності осіб, що приймають рішення – індивідуальний, груповий;
- в залежності від ситуації – стохастичний (за умов невизначеності), конкуруючий (за умов конфлікту).

При визначенні кожного конкретного ризику працівники підприємства можуть зіштовхуватися з рядом різноманітних факторів, з огляду на які і оцінюватимуться ними ризики [20; с.58].

Фактори визначення ризиків діяльності підприємства – це ті чинники чи обставини, які певним чином сприяють або, в деяких випадках, перешкоджають формуванню вірної управлінської оцінки того чи іншого виду ризику.

Найбільш поширеним у науковій літературі є підхід, за яким всі ризики діяльності підприємства поділяються за джерелом їх виникнення на внутрішні і зовнішні.

До внутрішніх ризиків, звичайно, відносяться ті несприятливі ситуації, які можуть виникнути в самому мікросередовищі підприємства, тобто в одній із його управлінських, виробничих чи інших підсистем.

Зовнішні ризики є ризиками макросередовища, тобто такими, вплив на які з боку підприємства фактично мінімальний. Вони абсолютно не залежать від діяльності персоналу підприємства і тому є більш складними для аналізу та управління. За джерелами походження фактори впливу на визначення і оцінку ризиків діяльності підприємства можна поділити на внутрішні та зовнішні. Внутрішні фактори визначення ризику діяльності – це ті чинники, які впливають на суб'єктів прийняття рішення всередині самого підприємства.

Внутрішні фактори визначення ризиків діяльності підприємства, як бачимо, можуть впливати на суб'єкта прийняття рішення як опосередковано, так і безпосередньо. З огляду на це можемо виділити серед внутрішніх факторів визначення ризиків діяльності: прямі та непрямі.

Отже, під ризиком у фінансово-господарській діяльності гірничих підприємств розуміють ймовірність виникнення збитків, втрат або недоотримання прибутку порівняно з прогнозним варіантом. Визначення ризику залежить від сфери діяльності його застосування. Ризик має свої специфічні ознаки, такі як: є конкретним явищем, має вірогідний характер; може бути вимірним та оціненим; має конкретну форму прояву, пов'язану з певним об'єктом; є невід'ємним елементом фінансово-економічних відносин. Наявність ризику передбачає здійснення антиризикової діяльності, формами якої є компенсація, репресія, превенція.

1.2. Методика оцінки та аналізу економічних ризиків на підприємстві

Доцільність прийняття конкретного управлінського рішення, у природі котрого закладений визначений ступінь ризику, може бути виявлена шляхом його аналізу й оцінки. Це означає, що для ефективного управління необхідно не тільки знати про можливий підприємницький ризик і зробити його якісний аналіз, а і необхідно оцінити його, визначити його ступінь.

Кількісна оцінка підприємницького ризику є доповненням до якісної. При її наявності керуючий суб'єкт спроможний досягти максимуму ефективності в процесі управління фірмою.

При прийнятті будь-якого управлінського рішення економічна ефективність від його реалізації повинна бути скоригована на ступінь ризику його досягнення. Аналіз підприємницьких ризиків доцільно проводити по декількох основних напрямках, наявність яких обумовлено:

- специфічними особливостями безпосередньо суб'єкта, що займається підприємницькою діяльністю;
- особливостями зовнішнього середовища, у якому він функціонує, і який знаходиться в процесі постійного розвитку [34, с. 31-46].

Більшість вчених вважають, що якісний аналіз є найбільш складним етапом у проведенні загального аналізу ступеня ризику від визначеного напрямку діяльності фірми. Його головне завдання полягає у визначенні чинників ризику, виявленні напрямків діяльності й етапів, на яких може виникнути ризик. Таким чином, протягом якісного аналізу встановлюються потенційні області ризику і після цього ідентифікуються всі можливі ризики.

Протягом кількісного аналізу ризику дається чисельне визначення розмірів окремих ризиків, а також ризику всього обраного напрямку підприємницької діяльності. Підприємницький ризик може визначатися як в абсолютних, так і у відносних розмірах. Вимір ступеня ризику в абсолютних розмірах доцільно застосовувати при характеристиці окремих видів втрат, а у відносних – при порівнянні прогнозованого рівня втрат із реальним рівнем,

середньогалузевим, середнім по економіці тощо.

Аналіз економічної літератури присвяченій даній темі показав, що найбільш поширеними методами кількісної оцінки ступеня ризику є:

- статистичний метод;
- метод аналізу доцільності витрат;
- метод експертних оцінок;
- аналітичний метод;
- метод використання аналогів;
- комплексна оцінка ризиків [22, с. 246-253].

За допомогою коефіцієнта варіації можна порівнювати навіть коливання ознак, виражених у різних одиницях виміру. Коефіцієнт варіації може змінюватися від 0 до 100%. Чим більший коефіцієнт, тим сильніше коливання.

В економічній статистиці встановлена така оцінка різних значень коефіцієнта варіації:

До 10% - слабке коливання;

До 10-25% - помірне;

Понад 25% - високе.

Відповідно, чим вище коливання, тим більший ризик.

За допомогою статистичного методу оцінки ризику можна оцінити не тільки ризик конкретної угоди, а й підприємницької фірми в цілому за певний проміжок часу [32, с. 105-111].

Основний недолік методу полягає в тому, що (як і при статистичному методі) фірма не аналізує джерела ризику, а приймає ризик як цілісну величину, ігноруючи його мультискладові [40, с. 68-69].

Якщо для оцінки ризику немає достатніх статистичних даних або є сумнів у їхній вірогідності, можна застосувати метод, що використовує досвід і інтуїцію фахівців. Такі методи називаються евристичними методами або методами експертних оцінок і реалізуються шляхом обробки думок професіоналів. Експертні оцінки можуть здійснюватися як за бальною системою, так і в конкретних кількісних показниках.

Ризиковані області діяльності фірми [40, с. 68-69].

Області діяльності фірми	Абсолютної стійкості	Нормальної стійкості	Нестійкий стан	Критичний стан	Кризовий стан
Області ризику	Безризикова область	Область мінімального ризику	Область підвищеного ризику	Область критичного ризику	Область недопустимого ризику
Максимальні втрати	Повна відсутність втрат	Чистий прибуток	Розрахунковий прибуток	Валовий прибуток	Виторг від реалізації і майно фірми
Ступінь ризику v	0	0-25	25-50	50-75	75-100

У найбільш загальному виді сутність даного методу складається в тому, що підприємство виділяє визначену групу ризиків і розглядає якою уявою вони можуть впливати на його діяльність. Цей розгляд зводиться до дачі бальних оцінок за можливість виникнення того або іншого виду ризику, а також до ступеня його впливу на діяльність фірми.

Існує кілька різновидів евристичних методів. Широко відомий, наприклад, метод Делфі. Він характеризується анонімністю і керованим зворотним зв'язком. Мета анонімності – уникнути групового обговорення і тиску думки авторитетних осіб. Після першої обробки результатів експертизи узагальнений результат повідомляється кожному експерту, і експертиза повторюється знову. Надалі застосовуються методи обробки експертних оцінок, робота з якими дещо аналогічна роботі зі статистичним матеріалом.

До експертних методів належать також і широко відомі методики, що застосовуються у міжнародній практиці:

- методика Швейцарської банківської корпорації;
- методика BERI [44, с. 67].

Проте, слід зазначити, що їхньою специфічною особливістю є визначення ступеня ризику для економіки всієї країни без урахування специфіки різноманітних напрямків підприємницької діяльності.

Основним недоліком методики Швейцарської банківської корпорації є те, що при її використанні не враховується специфіка визначеного напрямку

діяльності. Результатом цього є те, що вона може бути ефективно застосована в основному для аналізу ступеня ризику при проведенні зовнішньоекономічної діяльності фірми, і виявити ризик на рівні держави. На підставі даної методики можна судити про фінансову стійкість економіки, а отже і про рівень ділової активності суб'єктів господарювання.

Інша широко відома методика, для визначення ступеня ризику в цілому по економіці країни розроблена фірмою BERI (Німеччина). На підставі опитування 100 незалежних експертів розраховується спеціальний індекс, на підставі котрого і позивається про ступінь ризику економіки.

На практиці, визначаючи величину ризику в абсолютному вираженні, використовують спрощений підхід. Його сутність у тому, що оцінюється ступінь впливу ризику на основні показники роботи фірми. Після цього робиться висновок про доцільність прийняття даного ризику і здійснення даного виду діяльності.

Розрахунок абсолютного значення ризику (абсолютного рівня втрат) можна зробити за формулою:

$$W_i = P_i * p, \quad (1.5)$$

де W_i – абсолютне значення ризику за i -м параметром,

P_i – планове значення i -го параметра при успішному результаті,

p – розрахункове значення ступеня ризику.

Перевагою даного методу є те, що як i -й показник параметра P_i , можна використовувати широкий спектр показників, за якими фірма прогнозує збитки у разі реалізації певних ризиків.

Аналогічно може бути зроблений розрахунок абсолютного рівня неризикової частини:

$$L_i = P_i * (1 - p), \quad (1.6)$$

де L_i – величина частини, що не піддається ризику i -го параметра, або

$$L_i = P_i - W_i.$$

(1.7)

На практиці часто виникають ситуації, коли недостатньо знати лише величину ризику в абсолютному вираженні, а його значення необхідно порівняти з певними показниками, що характеризують діяльність фірми, але вираженими в різних одиницях і тому в абсолютному вираженні непорівнянними. У цьому випадку застосовують відносну оцінку ризику.

Розрахунок ризику у відносному вираженні може бути зроблений за формулою:

$$R_i = L_i / P_i, \tag{1.8}$$

де R_i – відносне значення ризику за i -м параметром.

Незадоволеність фірми у високому значенні ризику в абсолютному і відносному вираженні, розрахованим за формулами (1.6)-(1.8), є однією з головних причин усвідомленого прийняття нею ризику, а в ряді випадків її відмови від заняття даним видом діяльності або спонукальним мотивом для внесення змін у стратегію свого розвитку [49, с. 68-69].

Цілісної теорії оцінки економічного ризику у вітчизняній науці немає, оскільки кожна теорія ґрунтується на концепції, яка є узагальненням практики. А практики вільного підприємництва в Україні поки що недостатньо. Проте слід зазначити, що останнім часом в економічній літературі почали з'являтися певні розробки в цьому напрямку. Зокрема, можна назвати праці, Т.Андреевої, Г.Вербицької, В. Вітлинського, А.Дуброва С.Ілляшенко, І.Івченко, А.Матвійчука та Д. Штефанича. Але в усіх зазначених джерелах є дуже значний недолік, який полягає в тому, що в даних методах оцінки і аналізу економічного ризику не враховується вплив окремих факторів ризику за допомогою конкретних формул і розрахунків, тобто немає чітко розробленого

факторного аналізу ризику, а тільки коротко окреслюються можливі зовнішні і внутрішні фактори (чинники) ризику [40, с. 68-69].

Проте, є можливість оцінити різними методами загальний ризик діяльності підприємства. Хотілось би зазначити, що в опрацьованій літературі, яка присвячена вивченню ризику, дуже велика увага приділяється розгляду конкретних прикладів аналізу і оцінки ризикованості нових проектів і майже зовсім не окреслюються приклади оцінки ризику на вже функціонуючих підприємствах.

Аналіз фінансового стану фірми містить у собі побудову інформаційної моделі діяльності фірми і її оцінку. Як вихідна інформація використовуються дані бухгалтерської звітності, зокрема баланс і звіт про прибуток і збитки.

Альтмана здійснюється за такою матрицею:

Таблиця 1.2

Визначення ступеня ймовірності банкрутства

Значення Z-показника	$Z \leq 1,80$	$1,81 \leq Z \leq 2,70$	$2,71 \leq Z \leq 2,99$	$Z \geq 3,00$
Ймовірність банкрутства	Дуже висока	Висока	Можлива	Дуже низька

Модель Спрінгейта передбачає розрахунок інтегрального показника, яким здійснюється оцінка ймовірності визнання підприємства банкрутом, за такою формулою:

$$Z = 1,03 \cdot A + 3,07 \cdot B + 0,66 \cdot C + 0,4 \cdot D, \quad (1.10)$$

де $A = ((\text{Оборотні активи} - \text{Поточні зобов'язання})) / \text{Вартість активів}$

$B = \text{Фінансовий результат від операційної діяльності} / \text{Вартість активів}$

$C = \text{Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування} / \text{Поточні зобов'язання}$

$D = \text{Чиста виручка від реалізації} / \text{Вартість активів}$

Показники, які використовуються для аналізу внутрішнього середовища

підприємства: загальні характеристики підприємства, маркетинг, виробництво, фінанси, науково-дослідні та проектно-конструкторські роботи, організація та управління, персонал, рівень організаційної культури.

Аналіз внутрішнього середовища підприємства є частиною SWOT – аналізу підприємства.

Питання для аналізу внутрішнього середовища підприємства в межах SWOT – аналізу будуть розглянуті в наступному розділі дипломної роботи.

Позитивні відповіді на поставлені питання є сильними сторонами підприємства, а негативні відповіді – слабкими сторонами підприємства.

Отже, цілісної теорії оцінки економічного ризику у вітчизняній науці немає. Аналіз дії внутрішніх та зовнішніх факторів ризику можливо привести тільки експертним шляхом, який окреслений у підручниках стратегічного управління і не описаний ні в одному із підручників, які присвячені саме економічному ризику.

Висновки до розділу 1

Отже, автор стверджує, що під ризиком у фінансово-господарській діяльності гірничих підприємств розуміють ймовірність виникнення збитків, втрат або недоотримання прибутку порівняно з прогнозним варіантом. Визначення ризику залежить від сфери діяльності його застосування. Ризик має свої специфічні ознаки, такі як: є конкретним явищем, має вірогідний характер; може бути вимірним та оціненим; має конкретну форму прояву, пов'язану з певним об'єктом; є невід'ємним елементом фінансово-економічних відносин. Наявність ризику передбачає здійснення антиризикової діяльності, формами якої є компенсація, репресія, превенція.

Таким чином, можна зробити висновок з усього вище зазначеного, що був окреслений критичний огляд та порівняльна характеристика методів оцінки та аналізу економічного ризику, визначено головні аспекти його моделювання, а також розглянуті його роль і значення в сучасних умовах господарювання. Розроблені та обґрунтовані основні шляхи зниження економічного ризику на підприємстві. Так як основними завданнями цієї проблеми є ідентифікація і

виявлення суттєвих факторів ризику, нехтування несуттєвими, розробка алгоритму оцінки економічного ризику на основі використання комбінованого підходу, який дасть змогу підприємцю з найвищою точністю і з найменшими витратами оцінити економічний ризик, то буде доцільним провести розгорнутий аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів ризику в умовах діяльності ПАТ“ПівдГЗК”, що буде описано в наступному розділі.

РОЗДІЛ 2

КОМПЛЕКСНА ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РИЗИКІВ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ«ПІВДГЗК»

2.1. Організаційно-економічна характеристика ПАТ«ПівдГЗК» та зовнішніх умов його діяльності

На території України розташовуються 20% світових запасів залізної руди. По запасах залізорудної сировини Україна займає перше місце у світі, а по обсягах виробництва – сьоме. В Україні працює десять підприємств, що добувають і переробляють залізну руду, п'ять з них – видобувають 75% української залізної руди. Одне з них – крупне підприємство залізорудної промисловості міста Кривий Ріг – публічне акціонерне товариство "Південний гірничо-збагачувальний комбінат".

ПАТ "Південний гірничо - збагачувальний комбінат" є юридичною особою, має відокремлене майно, майнові та особові немайнові права та несе зобов'язання, може бути позовником та відповідальним у арбітражному суді, третейському суді тощо.

Мета діяльності комбінату: забезпечення діяльності народного господарства України та інших держав залізорудним концентратом і доменним агломератом, а також одержання прибутку від усіх видів виробничої, торгової, комерційної, фінансової й іншої діяльності, дозволеної законодавчими актами України з метою задоволення соціальних і економічних інтересів акціонерів та трудового колективу.

Предметом діяльності ПАТ“Південний ГЗК” є:

- виконання робіт по відкритому видобутку і збагаченню магнетитових кварцитів, виробництву агломерату, іншої продукції виробничо-технічного призначення, їх збут;

- виготовлення і збут товарів народного споживання, надання полуг населенню;

- виконання проектних та будівельних робіт, інжинірингові роботи в будівництві;
- ведення підсобного господарства, в тому числі по виробництву, переробці і реалізації сільськогосподарської продукції, тваринництва;
- залучення іноземних інвестицій для оптимізації виробництва і задоволення потреб населення в продукції ПАТ;
- здійснення перевезень пасажирів і вантажів, які забезпечують життєдіяльність ПАТ, надання послуг з перевезення пасажирів і вантажів автомобільним транспортом;
- використання кредитів, як в національній, так і в іноземній валюті;
- організація підприємств громадського харчування;

Окремі види підприємницької діяльності, які відповідно до законодавства України підлягають ліцензуванню, ПАТ“Південний ГЗК” здійснює після одержання в установленому порядку спеціальних дозволів (ліцензій). ПАТ “Південний ГЗК” є юридичною особою з дня його державної реєстрації.

Майно ПАТ“Південний ГЗК” складається із основних засобів і обігових коштів, а також інших цінностей, вартість яких відображена в балансі АТ.

Комбінат характеризується масовим типом виробництва: вузька номенклатура виробляємої продукції та значні обсяги її виробництва.

Основними видами товарної продукції комбінату є залізорудний концентрат і офлюсований доменний агломерат.

Поставка основної продукції споживачам здійснюється відповідно наступних технічних умов:

- концентрат ТУ 14-9-355-89 – питома вага заліза не менше 63%, питома вага вологи 10,5%, припустиме відхилення питомої ваги вологи 0,3%. Верхня межа питомої ваги заліза і нижня межа питомої ваги вологи – не обмежуються;
- агломерат ТУ 14-9-362-89 – питома вага заліза не менше 51%, основа CaO/SiO_2 1,28 од., припустиме відхилення за основою 0,18 од., питома вага окису заліза не менше 10%, питома вага окису магнію 1,2 %, припустимі відхилення окису алюмінію 0,6 %, питома вага класу 0 –5 мм не більше 22%.

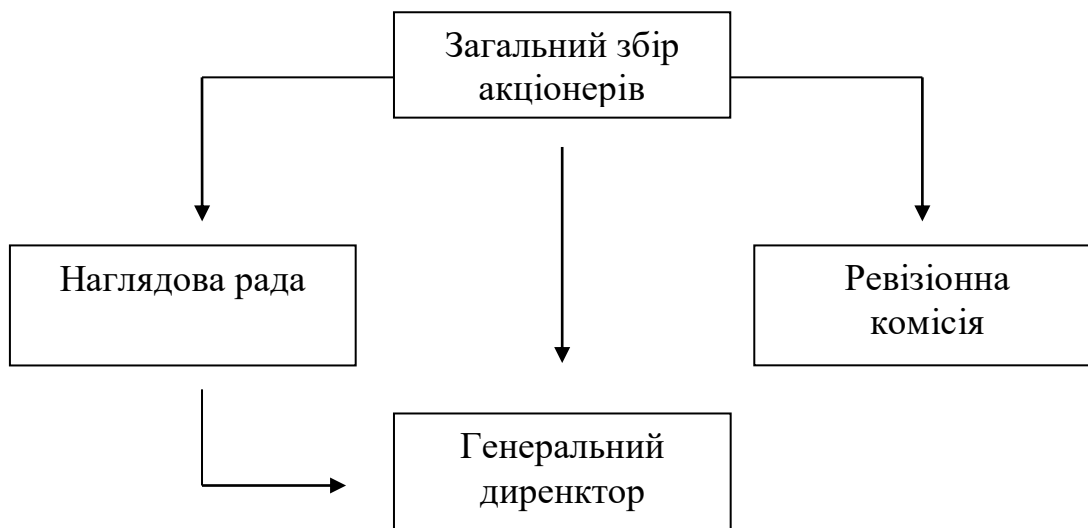
Крім основної продукції на комбінаті засвоєно виробництво щебня із мимохідь добутих вскришних скальних порід. На підприємстві функціонує м'ясопереробний комплекс, продукція якого реалізується через пункти суспільного харчування та торгову сіть комбінату, а також цех по виробництву товарів народного споживання, який виробляє 23 найменування продукції.

Сировинною базою ПАТ«ПівдГЗК» є скельне магнетитове родовище залізних кварцитів, розташоване в 12 км до півдня від центру м. Кривого Рогу. Розробка гірничої маси відбувається з попереднім розпушуванням її буро-вибуховими роботами. Вантаження відбувається екскаваторами в основному на електрифікований залізничний транспорт. Частина гірничої маси доставляється автосамоскидами на внутрішньокар'єрні екскаваторні перевантажувальні пункти, відкіля залізничним транспортом вивозиться: скельна вскриша - у відвали, руда - на дробильно-збагачувальні фабрики.

Управлінська структура ПАТ«ПівдГЗК» складається з основного, допоміжного та обслуговуючого виробництв. Існуюча організаційна структура об'єднує 24 промислових цехи з чисельністю 8841 осіб і 9 підрозділів непромислового характеру і чисельністю 994 особи.

Управління акціонерним товариством здійснює збори акціонерів, яке проводиться регулярно 1 – 2 рази на рік.

Роботою наглядової ради опікується ревізійна комісія, яка також складається із акціонерів. Безпосереднє керівництво підприємством здійснює генеральний директор. Структура управління ПАТ"ПівдГЗК" представлена на рис. 2.1

Рис 2.1. Структура управління ПАТ "ПівдГЗК"

ПАТ "ПівдГЗК" включає в себе 6 основних та 24 допоміжних структурних підрозділи на правах цеху та 27 відділів та служб апарату управління. Основними підрозділами є:

- рудоуправління - яке займається відкритим видобутком руд (бідні залізисті кварцити), виробництвом щебню;

- управління залізничного транспорту - займається внутрішніми кар'єрними перевезеннями до дробарок видобутої руди, супутніх та скельних порід у відвали. Внутрішні перевезення в межах промислового майданчика товарної продукції (концентрат, агломерат) та транспортування її вагонами Укрзалізниці до станції "Допоміжна";

- управління дробарно-транспортного комплексу - дроблення сирової руди (розміри куска 1500мм до розміру 20мм та нижче), дроблення скельної гірничої маси (від 300мм та нижче), конвеєрне господарство з транспортування гірничої маси.;

- рудозбагачувальна фабрика №1- виробництво концентрату із сирової дробленої руди з дробленням її до розміру 0,074мм для виробництва агломерату та часткової реалізації споживачам;

- рудозбагачувальна фабрика №2 - виробництво концентрату із сирової дробленої руди до розміру 0,074мм для реалізації споживачам;

- агломераційний цех - виробництво (спікання) офлюсованного агломерату для реалізації металургійним заводам України.

Діяльність підприємства комплексно можна охарактеризувати на основі техніко – економічних показників, що відображають результативність роботи комбінату за різними аспектами. Загальна динаміка показників відображена в табл.2.2.

З даних табл. 2.2 видно, що за 2018-2022 роки показники товарної продукції в діючих та спів ставних цінах мають тенденцію до зростання. Вартість товарної продукції комбінату зросла у 4,5 разів, у спів ставних цінах в 2,4 рази, що свідчить про зростання цін на продукцію підприємства, адже обсяги виробництва продукції в натуральному вираженні скорочуються. За період 2018-2022 років кожного року спостерігається збільшення вартості товарної продукції, найбільше зростання у 2019р. - на 80,2%.

Обсяги реалізації продукції за весь період зросли в 4,3 рази, що на 22% менше за зростання обсягів товарної продукції. Це свідчить про неефективну збутову політику, залишки готової продукції.

Результатом впровадження інвестиційної програми з оновлення виробничої бази комбінату стало зростання вартості основних засобів у 2022 р. на 11,04%, та за весь період 2018-2022 рр.. на 18,6%. Недостатньо оптимальною можна вважати співвідношення активної та пасивної частини основних фондів. У 2022 р. питома вага активної частини складає 45,3%, порівняно з 2021р. спостерігається зниження на 10,7%, у 2021р. питома вага – 52,6%. За період аналізу активна частина основних засобів зросла на 8%.

Про ефективність використання основних засобів підприємства свідчить показник фондівдачі, значення якого за період аналізу зросло в 3,7 разів. Фондовіддача у 2022 збільшилась на 58,6%, склала 2,31 грн./грн, у 2021 збільшилась на 66%, склала 1,45 грн./грн., що свідчить про збільшення кількості отриманої продукції з одиниці основних фондів.

Динаміка основних техніко-економічних показників діяльності ПАТ «ПівдГЗК» у 2018-2022 роках

Показник	Од. вим.	Роки					Відносне відхилення, %				
		2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022 / 2021	2022 / 2018
Вироблено продукції у нат. виразі: концентрат товарний	т.т.	5258	5136,7	5267,6	4974	4837,3	-2,31	2,55	-5,57	-2,75	-8
агломерат	т.т.	3919,3	4097,6	4652	5130	3680	4,55	13,53	10,28	-28,27	-6,11
Товарна продукція у діючих цінах	тис. грн.	835856	1506216	1657571	2882549	4668218	80,2	10,05	73,9	61,95	458,5
Товарна продукція у порівняльних цінах 2018 року	тис. грн.	835856	1000438	1077244	1101275	921742	0,78	7,68	2,23	-16,3	-7,15
Реалізована продукція	тис. грн.	856556	1364934	1542955	2883701	4598789	59,35	13,04	86,89	59,48	436,89
Середньорічна вартість основних засобів	тис. грн.	1707638	1829325	1894101	1983548	2024852	7,13	3,54	4,72	11,04	18,58
з них активної частини	тис. грн.	849556	947714	1001068	1027768	917708	11,55	5,63	2,67	-10,71	8,02
Фондовіддача	грн./грн.	0,49	0,82	0,88	1,45	2,31	68,21	6,29	66,06	58,64	371
Середньоспискова чисельність ПВП	чол.	8840	9066	9066	8620	8523	2,56	0	-4,92	-1,13	-3,59
робітники	чол.	7292	7481	7457	7065	6975	2,59	-0,32	-5,26	-1,27	-4,35
Фонд оплати праці	тис. грн.	115367,3	162220,7	185827,2	216814,8	254582,4	40,61	14,55	16,68	17,42	120,67
Продуктивність праці 1 ПВП	тис. грн./чол.	94,55	166,14	182,83	334,40	547,72	75,71	10,05	82,90	63,79	479,27
1 робітника	/-/	114,63	201,34	222,28	408,00	669,28	75,65	10,40	83,55	64,04	483,88
Середній залишок оборотних активів	тис.грн.	1029390	950095	1148848	1046167	2960636	-7,7	20,92	-8,94	183	187,61
Коефіцієнт оборотності оборотних активів		0,83	1,44	1,34	2,76	1,55	72,65	-6,51	105,24	-43,65	86,67
Тривалість одного оборту	дні	432,64	250,59	268,05	130,6	231,76	-42,08	6,97	-51,28	77,46	-46,43
Собівартість товарної продукції	тис. грн.	997 385	1 281 783	1 526 681	1 900 676	2 202 471	28,51	19,11	24,5	15,88	120,82
Валовий прибуток	тис. грн.	-73731	318066	267035	1151838	4598789	-531,39	-16,04	331,34	299,26	6337,25
Операційний прибуток	тис. грн.	-190820	97936	95569	909023	2856789	-151,32	-2,42	851,17	214,27	1597,11
Чистий прибуток	тис. грн.	-262821	25829	5564	603889	2283369	-109,83	-78,46	10753,5	278,11	968,79
Рентабельність товарної продукції	%	-11,11	17,51	8,58	51,65	111,95	28,62	-8,93	43,07	60,3	123,06
Рентабельність виробництва	%	-9,6	0,93	0,18	19,93	45,8	10,53	-0,75	19,75	25,87	55,4

З даних табл. 2.2 також видно, що на підприємстві чисельність ПВП у 2018-2022 роках знижується на 3,59%, у абсолютному виразі вона зростає лише у 2019 році на 2,56%, з якого починає стійко знижуватися (без змін у 2020р., -4,29% та -1,13% за роками).

При зниженні чисельності персоналу, фонд оплати праці персоналу зростає у 2018-2022 роках в 1,2 рази, а середньомісячна заробітна плата 1 робітника зростає в 1,3 рази. Найбільший рівень зростання спостерігається у 2019р. – 40,9% порівняно з 2018р., та у 2021р. – на 22,5% порівняно з 2020р. Збільшення витрат на оплату праці пов'язане із підвищенням мінімальних тарифних ставок в державі, а також зростанням відрядних розцінок по комбінату.

Персонал ПАТ«ПівдГЗК» використовується ефективно, оскільки темпи зростання продуктивності праці перевищують темпи зростання заробітної плати. Продуктивність праці 1 робітника ПВП за період, що аналізується зросла майже в 5 разів, а саме у 2019р. на 75,7%, у 2020р. – 10,4%, у 2021р. – 83,5%, у 2022 р. – 64%. Тобто темпи росту продуктивності праці перевищують темп росту заробітної плати в 3 рази, що може свідчити про достатню вмотивованість праці на підприємстві, та є результатом скорочення чисельності персоналу за 5 років на 3,5%.

Аналізуючи ефективність використання оборотних активів можна стверджувати про значні покращення оборотності. За весь період значення коефіцієнта оберненості оборотних актів зросло на 86,7%. Хоча тенденція зміни показника не є позитивною: у 2021р. коефіцієнт зріс на 105,2%, а у 2022 р. знизився на 43,65%. В середньому оборотні кошти підприємства протягом року здійснюють 1,5 обертів. Негативна тенденція, що склалася у 2022 р. пояснюється зростанням залишку оборотних коштів на 183% порівняно з 2021р. Загалом оборотні кошти за період зросли в майже 2 рази. Причиною є зростання дебіторської заборгованості у 2022 році. Також про ефективне використання оборотних коштів свідчить зниження тривалості одного обороту оборотних коштів за 2018-2022 роки на 46,6%, та станом на 2022 р. становить 231,76 днів.

Собівартість товарної продукції за період аналізу зросла на 120%, спостерігається тенденція рівномірного зростання, починаючи з 2019р. на 28,5%, у 2020р. на 19,1%, у 2021р. на 24,5%, у 2022 р. – на 15,8%. Позитивним є зниження витрат на 1 грн. товарної продукції за 2018-2022 роки на 58%, незважаючи на зниження обсягів виробництва продукції.

2018 рік для підприємства був зитковим – валовий прибуток склав -73731 тис.грн. Незначне зниження валового прибутку спостерігається у 2020р. – на 16%, операційний знизився на лише на 2%, чистий прибуток на 78,4%. Дана тенденція характеризується незначним збільшенням виручки від реалізації та значним рівнем росту собівартості продукції на 19,1%. Загалом за період 2018-2022 роки спостерігається тенденція зростання прибутковості діяльності підприємства, чистий прибуток за період зріс майже в 10 разів.

Внаслідок підвищення прибутковості всіх напрямків діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2018-2022 роках рентабельність виробництва зростає в 5,7 раз, а рентабельність товарної продукції в 11 раз, що характеризує ефективність діяльності комбінату.

Для узагальнення результатів аналізу необхідно проаналізувати основні фінансові коефіцієнти ефективності діяльності ПАТ«ПівдГЗК», що можна здійснити із використанням комп'ютерної програми «Оцінка економічного потенціалу підприємства». Результати розрахунків наведені у табл.2.3.

Показник поточної ліквідності за період 2018-2022 рр. зріс в 3 рази. Коефіцієнт покриття за всіма роками відповідає нормативному значенню, тобто є більшим 1, що говорить про те, що поточні активи перевищують поточні зобов'язання. У 2018-2019 роках значення коефіцієнта є критичним – 1,13 та 1,18 відповідно по рокам. Починаючи з 2020 року ліквідність зростає швидкими темпами (11%, 66%, 109%) та станом на 2022 р. складає 4,6. Даний зріст пов'язаний зі збільшенням дебіторської заборгованості в 4,2 рази.

Динаміка показників ліквідності та фінансової стійкості ПАТ«ПівдГЗК»

Показники	Нормативне значення	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Показники ліквідності та платоспроможності						
Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	1,1329	1,1865	1,3177	2,1967	4,6126
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,9308	0,8638	1,0517	1,8061	4,1315
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	0,0052	0,0083	0,0238	0,0003	0,0121
Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)						
Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	$\geq 0,5$	0,4524	0,4833	0,3888	0,5477	0,6989
Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	0,5476	0,5167	0,6112	0,4523	0,3011
Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	2,2105	2,069	2,5723	1,8259	1,4309
Коефіцієнт маневреності	>0,3	0,1271	0,1527	0,3527	0,6013	0,8698

Значення показника рентабельності капіталу підприємства підвищується за роками у 4,4 раз, що вказує на підвищення ефективності використання капіталу комбінату. За 2018-2022 роки рентабельність власного капіталу зростає у 8 раз, а залученого капіталу у 6,5 раз, що являється позитивною тенденцією та визвано як підвищенням ефективності діяльності, так і покращенням структури капіталу.

Головною відмінною рисою діяльності ПАТ„ПівдГЗК" є те, що комбінат єдиний серед конкурентів має виробничі потужності для випуску агломерату, тобто є монополістом в Криворізькому регіоні та на Україні по випуску агломерату.

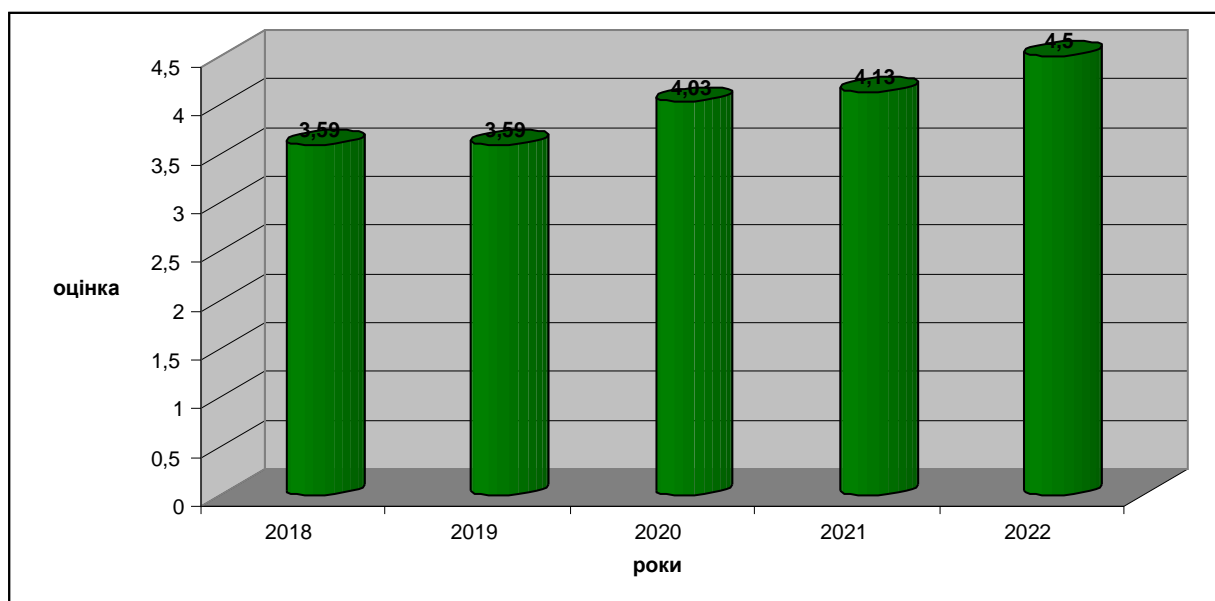
2.2. Оцінка зовнішніх ризиків та джерел їх утворення

Найбільш доцільним підходом для діагностики дії зовнішніх факторів ризику на підприємстві ПАТ„ПівдГЗК” є системний підхід, який дає змогу відслідковувати не лише зміни в межах окремих складових, а й їхній взаємний перехресний вплив.

Аналізуючи зовнішні ризики, що здійснюють безпосередній вплив на рівень ефективності функціонування підприємства, потрібно зазначити, що більшість з них на даний момент є негативно спрямованими, так як політична та економічна ситуації є досить нестабільними та несуть в собі більше загроз ніж можливостей розвитку для ПАТ „ПівдГЗК”.

Оцінка основних зовнішніх ризиків, що негативно впливають на діяльність ПАТ „ПівдГЗК” наведена в табл.2.4.

Графічно динаміка зміни негативного рівня впливу зовнішніх факторів на діяльність ПАТ «ПівдГЗК» зображено на рис. 2.2.

Рис. 2.2. Динаміка зміни негативного рівня впливу зовнішніх факторів на діяльність ПАТ «ПівдГЗК»

Аналіз негативного впливу зовнішніх факторів на ефективність функціонування ПАТ «ПівдГЗК»

	Фактори	Питома вага	Сила впливу (1-5 балів)					Загальна оцінка				
			2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Економічні												
а)	Кризові явища в економіці	0,2	3	3	4	5	5	0,6	0,6	0,8	1	1
б)	Ціноутворення	0,12	4	4	4	3	2	0,48	0,48	0,48	0,36	0,24
в)	Зростання цін на ТМЦ і енергоресурси	0,1	3	4	3	4	5	0,3	0,4	0,3	0,4	0,5
Ринкові												
а)	Зміна кон'юктури ринку (пня позицій конкурентів)	0,1	4	4	4	4	5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5
б)	Агресивні дії підприємств-конкурентів	0,06	3	4	3	4	4	0,18	0,24	0,18	0,24	0,24
в)	Поява матеріалів-замінників	0,05	3	4	3	3	5	0,15	0,2	0,15	0,15	0,25
Політичні												
а)	Зміна податкової політики	0,2	4	3	5	4	5	0,8	0,6	1	0,8	1
б)	Зміна соціальної політики уряду	0,01	4	3	4	4	3	0,04	0,03	0,04	0,04	0,03
в)	Зміна політичних взаємовідносин з країнами на території яких знаходяться підприємства-споживачі (погіршення політичних відносин)	0,06	4	4	4	4	4	0,24	0,24	0,24	0,24	0,24
Геологічні												
а)	Збільшення глибини видобутку	0,04	4	4	5	5	5	0,16	0,16	0,2	0,2	0,2
б)	Зменшення потужності рудного тіла	0,04	4	4	4	5	5	0,16	0,16	0,16	0,2	0,2
в)	Гірничо-геологічні умови (зміна міцності порід)	0,02	4	4	4	5	5	0,08	0,08	0,08	0,1	0,1
	Загальна сума	1	44	45	47	50	53	3,59	3,59	4,03	4,13	4,5

У табл. 2.4. експертним методом надано оцінку силі впливу негативних зовнішніх факторів на діяльність ПАТ«ПівдГЗК». Так як ризиками виступають ті фактори, що несуть в собі загрозу для результативної та прибуткової діяльності підприємства, проаналізовано було основні чинники, які підвищують рівень ризиковості для ПАТ«ПівдГЗК», негативно впливаючи на його функціонування.

Визначено чотири основні групи факторів, які чинять найбільший негативний вплив на діяльність комбінату:

- економічні;
- ринкові;
- політичні;
- геологічні.

Як видно з даних табл. 2.4. та на рис. 2.2. негативний рівень впливу зовнішніх факторів зріс протягом аналізованого періоду, тим самим збільшивши вплив економічних ризиків на діяльність ПАТ«ПівдГЗК». Така тенденція цілком пояснюється загальною ситуацією на ринку залізорудної сировини, яка склалась у той період.

Як свідчить статистика, на початку 2021 р. залізорудна сировина на світовому ринку подорожчала на 65%. Унаслідок зростання вартості сировини почали підвищуватися ціни на металургійну продукцію. При цьому попит на метал, як і раніше, залишався досить високим, особливо з боку азійських і близькосхідних компаній. Подорожчання призвело до масового скуповування металопродукції трейдерами, які розраховували в майбутньому продати його дорожче.

У зв'язку зі зростанням цін на залізорудну сировину, зросли також ціни на товарно-матеріальні цінності (ТМЦ) та енергоресурси, тим самим збільшивши виробничі витрати підприємства. Високий дохід від реалізації продукції у 2021 році призвів до підвищення рівня оподаткування.

Варто зазначити, що з метою подолання наслідків скорочення виробництва сталі в Україні, викликаних зменшенням споживання металопродукції та світовою фінансовою кризою, стабілізації внутрішньої цінової ситуації на гірничорудну, вугільну та металургійну продукцію, збереження робочих місць, існуючого рівня

заробітної плати та інших соціальних гарантій для працівників галузі, розвитку внутрішнього ринку як передумови сталого функціонування гірничо-металургійного комплексу та зменшення його залежності від коливань кон'юнктури світового ринку в Україні було прийнято Меморандум порозуміння між Кабінетом Міністрів України та підприємствами гірничо-металургійного комплексу. Передбачені Меморандумом зобов'язання сторін, в тому числі зобов'язання Кабміну спрямувати частину кредитних ресурсів, отриманих для стабілізації фінансової системи України на розвиток та вирішення проблемних питань підприємств гірничо-металургійного комплексу, дають надію на зменшення впливу кризових явищ в галузі.

Значний вплив на діяльність ПАТ „ПівдГЗК” спричиняють агресивні дії конкурентів: перехоплення контрактів, зміна маркетингової політики, зміна цінової політики і т.д.

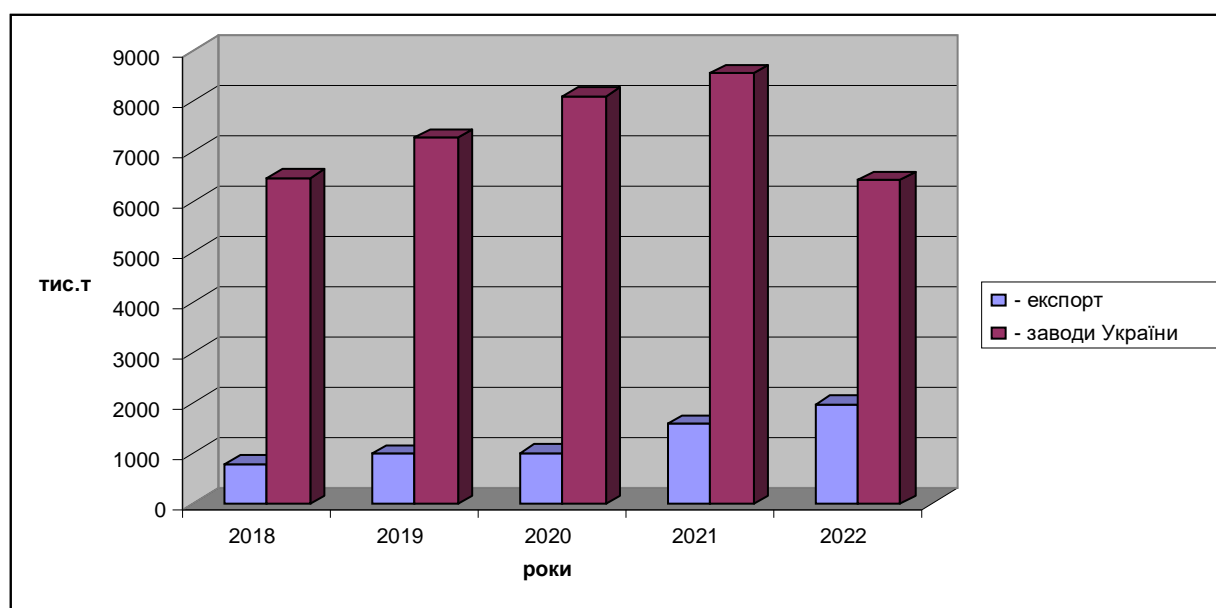
ПАТ "ПівдГЗК" виступає як постачальник на світовому ринку залізорудної сировини і як споживач на світовому ринку промислових товарів та послуг. Таким чином, на підприємстві здійснюються наступні види зовнішньоекономічної діяльності:

- експорт залізорудного концентрату;
- імпорт комплектуючих і матеріалів;
- бартерні зовнішньоекономічні угоди.

За 2018-2022 роки обсяги відвантаження товарної продукції ПАТ«ПівдГЗК» збільшилися на 2%, при цьому експорт зріс на 117%, а відвантаження на внутрішній ринок скоротилися на 0,68%. Зміна структури збуту є наслідком загально ринкової тенденції втрати українських підприємств конкурентних позицій на світовому ринку.

Динаміка обсягу реалізації продукції ПАТ «ПівдГЗК» за 2018 – 2022 рр.

Показник	Од. в.	Роки					Відносне відхилення, %				
		2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022 / 2021	2022 / 2018
Відвантаження товарної продукції всього, в т.ч.:		8212,7	7151,8	9105,3	10128,3	8392,3	-12,9	27,31	11,24	-17,1	2,1
- експорт	т. т	781,8	984,8	1013,5	1582,1	1966,4	12,29	11,82	11,24	-17,1	15,7
- заводи України	т. т	6470	7258,1	8091,8	8546,2	6425,9	12,18	11,49	5,62	-24,8	-0,6

Рис. 2.3 Динаміка відвантаження товарної продукції ПАТ «ПівдГЗК» за 2018-2022 р.р.

У сучасний період прогресивного розвитку інноваційних технологій у світі існує загроза поступової відмови від металевих матеріалів та перехід на більш дешеві види сировини для виробництва продукції (наприклад традиційні сталеві труби зараз почали активно замінювати полімерними і т.д.). Тому такі тенденції спричиняють загрозу зменшення попиту на залізорудну сировину через появу матеріалів-замінників.

ПАТ „ПідГЗК” експортує свою продукцію багатьом країнам світу, тому існує велика залежність від налагодження політичних та партнерських взаємовідносин з даними країнами.

На жаль, враховуючи специфіку та умови діяльності аналізованого підприємства, потрібно зауважити особливу важливість впливу геологічних факторів, які з часом мають тенденцію до погіршення.

Виробничу діяльність ПАТ«ПівдГЗК» здійснює у галузі, яка відноситься до гірничо-збагачувального комплексу України. Гірничодобувна галузь пов'язана з видобуванням та первинною обробкою корисних копалин. Первинну обробку часто ще називають збагаченням, при цьому у сировині збільшується відсоток корисних елементів і зменшується баласт.

Станом на початок 2022 року, частка даної галузі у ВВП України становила 10,4%, що вказує на її стратегічне значення для економіки всієї держави. Майже 80,5% запасів залізорудної сировини сконцентровано у в Криворізькому залізорудному басейні, що становить приблизно 7943,6 млн. т (приблизно 20% від світових запасів).

Виходячи з вищезазначеного, для визначення зовнішніх ризиків, які впливають на діяльність ПАТ«ПівдГЗК» необхідно першочергово дослідити конкурентне середовище в якому функціонує підприємство.

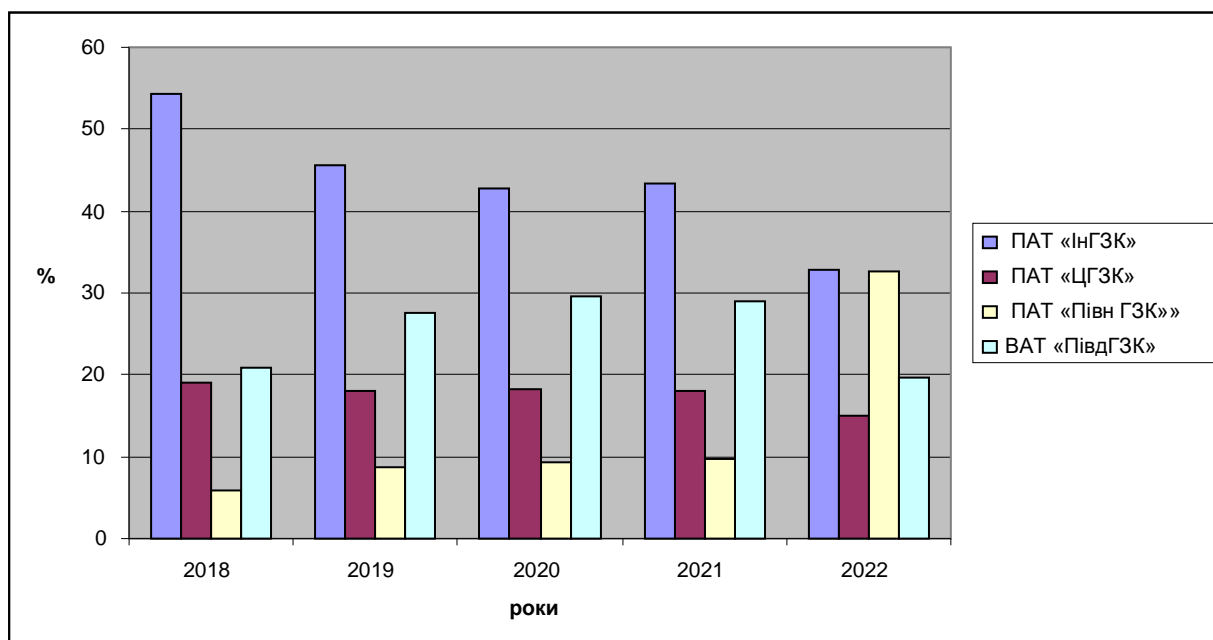
З метою дослідження конкурентоспроможності ПАТ«ПівдГЗК» необхідно дослідити ринкову позицію підприємства. З даною метою необхідно розглянути ринкові частки основних конкурентів (табл. 2.6).

**Обсяги реалізації продукції конкурентів на ринку залізорудної сировини
Кривбасу за 2018-2022 роки, тис. т**

Підприємство	Роки					Абсолютне відхилення				
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022 / 2021	2022 / 2018
Концентрат										
ПрАТ «ІнГЗК»	13765,2	13501,1	13013,6	13670,2	12628					
Ринкова частка, %	54,4	45,7	42,8	43,3	32,8	-8,7	-2,9	0,5	-10,5	-21,6
ПрАТ «ЦГЗК»	4814,3	5325	5572	5715	5721					
Ринкова частка, %	19	18	18,3	18,1	14,9	-1,0	0,3	-0,2	-3,2	-4,1
ПрАТ «ПівнГЗК»»	1472,3	2582,9	2856,5	3065,6	12602					
Ринкова частка, %	5,8	8,7	9,4	9,7	32,7	2,9	0,7	0,3	23,0	26,9
ПАТ «ПівдГЗК»	5258	8143,6	8976,2	9143,3	7560					
Ринкова частка, %	20,8	27,6	29,5	28,9	19,6	6,8	1,9	-0,6	-9,3	-1,2
Агломерат										
ПАТ «ПівдГЗК»	9919,3	4097,6	4903,5	5065,1	3680					
Ринкова частка, %	100	100	100	100	100					

З табл. 2.6. видно, що протягом 2018-2021 років ПрАТ «ПівнГЗК» мало найменшу ринкову частку в обсязі реалізації концентрату, а в 2022 році його ринкова частка зросла на 23%. Тобто, ПрАТ «ПівнГЗК» значно нарощує обсяги реалізації.

Графічно ринкову частку ГЗК Кривого Рогу зображено на рис.2.4.

Рис. 2.4. Динаміка ринкової частки (%) ГЗК у період 2018-2022 р.р.

PrAT «ПівдГЗК» на третьому місці. На кінець 2022 року його ринкова частка склала 19,6%. Протягом аналізованого періоду цей показник коливався: ринкова частка підприємства збільшувалась до 2020 року і досягла рівня 29,5%, а з 2021 – почала знижуватись. Останнє місце належить PrAT «ЦГЗК» - його ринкова частка знизилась з 19% у 2018 році до 14,9% у 2022.

Дослідимо конкурентоздатність продукції гірничозбагачувальних комбінатів Криворізького ринку залізорудної сировини. Здійснимо це на основі порівняння концентрату на вміст заліза у ньому (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Якість товарного концентрату ГЗК Криворізького ринку ЗРС, % Fe

Рік	PrAT «ІнГЗК»	PrAT «ЦГЗК»	PrAT «ПівдГЗК»	PrAT «Півн ГЗК»
2019	63,73	65,7	65,22	65,23
2020	63,89	67,92	65,36	65,3
2021	63,86	68,19	65,47	65,64
2022	63,85	68,5	65,55	65,73

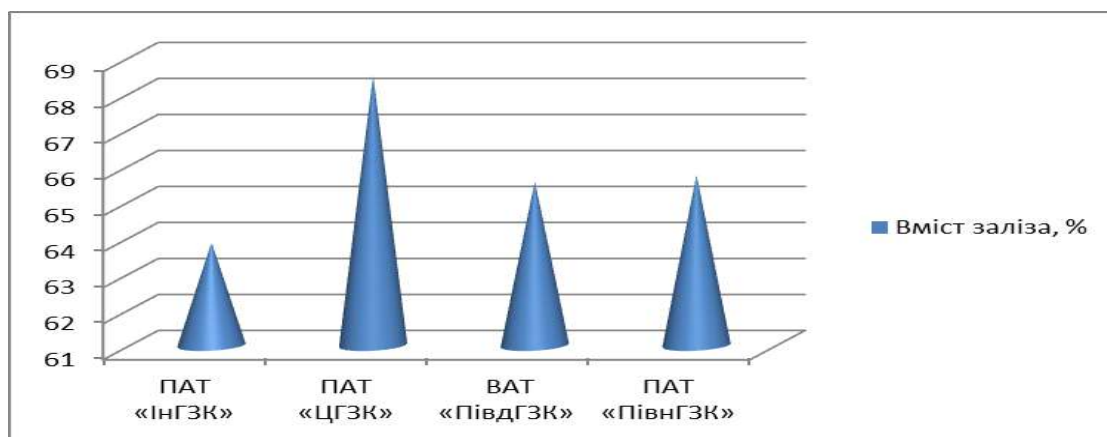
Отже, залізорудний концентрат найвищої якості виробляє PrAT «ЦГЗК», при цьому він має найвищий темп приросту. Це свідчить про ефективність системи управління якістю на підприємстві.

Друге місце за якістю залізорудного концентрату посідає PrAT «ПівнГЗК» -

на кінець 2022 року вміст заліза в ньому становив 65,73%, а темп приросту протягом аналізованого періоду склав 0,94%. На третьому місці знаходиться ПАТ«ПівдГЗК»: вміст заліза у концентраті є дещо нижчим, порівняно з ПрАТ«ПівнГЗК» - 65,55% на кінець 2022 року.

Останнє місце за якістю залізорудного концентрату посідає ПрАТ«ІнГЗК». Найбільший вміст заліза в концентраті був у 2019 році (63,85%), проте навіть тоді він не досягав рівня конкурентів. Хоча з 2019 до 2022 року якість концентрату ПрАТ«ІнГЗК» підвищилась, вміст заліза виріс до 63,85%.

Якість концентрату виробленого ГЗК у 2022 році графічно зображено на рис.2.5

Рис. 2.5 Якість продукції ГЗК Кривого Рогу у 2022 році

З метою оцінки конкурентних позицій основних конкурентів галузі проведемо аналіз цін на продукцію (табл. 2.7).

Як бачимо, протягом аналізованого періоду ціна на залізорудний концентрат всіх гірничозбагачувальних комбінатів Кривого Рогу зростає. Найбільший приріст ціни був на ПрАТ«ІнГЗК» і становив 132,5% у 2022 році порівняно з 2021.

Для аналізу конкурентних позицій можна використати матрицю конкурентного профілю, яка наведена у табл. 2.9. Згідно даних табл., ПАТ«ПівдГЗК» не є лідером на ринку, оскільки його рейтингова оцінка становить 4 бали, тобто підприємство має достатній рівень конкурентоспроможності.

З даних табл. 2.9 видно, що найбільш високий показник конкурентоспроможності на регіональному ринку Криворізького регіону належить ПрАТ «ІнГЗК» (рейтингова оцінка 4,25), який має найнижчий рівень витрат на 1 грн. товарної продукції – 32,94 коп., займає 32,8% ринку, та має порівняно низьку ціну – 494,4 грн. за 1т. товарного концентрату, негативним є низький рівень якості продукції – вміст заліза у концентраті становить – 64,2%. За вмістом заліза та сірки ПрАТ «ІнГЗК» - найгірший серед ГЗК (63,89%), тому реалізація такої продукції ускладнена. ПрАТ «ІнГЗК» єдиний комбінат України, що не має власних потужностей з огрудування. На другому місці, з рейтинговим значенням 4,2 є ПАТ«ПівдГЗК»», найвищий показник має за ринковою часткою – 32,7%.

Таблиця 2.9

Матриця конкурентного профілю ГЗК Криворізького регіону

Назва показника	Рейтингова оцінка	ПрАТ «Півн ГЗК»»		ПАТ «ПівдГЗК»		ПрАТ «ЦГЗК»		ПрАТ «ІнГЗК»	
		Рейтинг	Загальна оцінка	Рейтинг	Загальна оцінка	Рейтинг	Загальна оцінка	Рейтинг	Загальна оцінка
Якість продукції	0,25	4	1	4	1	3	0,75	4	1
Рівень витрат	0,3	5	1,5	4	1,2	4	1,2	4	1,2
Наявність виробничих потужностей та їх розвиток	0,2	4	0,8	4	0,8	5	1	4	0,8
Ринкова частка	0,15	4	0,6	4	0,6	4	0,6	5	0,75
Цінова конкурентоспроможність	0,1	3	0,3	4	0,4	4	0,4	5	0,5
Усього	1		4,2		4		3,95		4,25

Отже, можна зробити висновок, що маючи досить посередню конкурентну позицію на ринку ПАТ«ПівдГЗК» має високу залежність від впливу зовнішніх ризиків.

Таким чином, основними напрямками розвитку для даного підприємства є не лише збереження власної позиції на ринку, але й її покращення та вихід на рівень докризових обсягів виробництва. Хоча якість залізородного концентрату й залежить значною мірою від природних геологічних умов, проте підвищити її можливо за рахунок застосування магнітно-флотаційного доведення. Так, на

кінець 2022 року вміст заліза у концентраті ПАТ«ПівдГЗК» становив 65,55%, що дає змогу підприємству в майбутньому зайняти кращі конкурентні позиції та обґрунтовано здійснювати політику ціноутворення.

При розробці стратегії подальшого розвитку ПАТ«ПівдГЗК» повинно і надалі враховувати всі зовнішні фактори ризику та всі зміни, які відбуваються на ринку, включаючи ціни, вимоги до якості, попит на продукцію, положення конкурентів на ринку тощо.

Згрупуємо вище наведену інформацію щодо стану ефективності діяльності підприємства та результати оцінки зовнішнього середовища діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у матрицю SWOT - аналізу (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Матриця SWOT – аналізу ПАТ„ПівдГЗК”

	Можливості	Загрози
	1.Залучення іноземних інвестицій для реалізації основних стратегічних напрямків розвитку виробництва. 2.Інтеграція гірничорудного виробництва у світовий ринок. 3.Доступ до новітніх технологічних розробок 4. Здійснення програми технічного переозброєння та модернізації.	1. Посилення міжнародної галузевої конкуренції. 2.Нестабільна політична та фінансово-економічна ситуація в країні 3.Підвищення цін на енергоносії 4. Інфляція
Сильні сторони (S)	(SO)	(ST)
1. Наявність кваліфікованих фахівців у ключових питаннях 2. Наявність значних коштів для техніко-організаційного розвитку 3. Ефективна організація виробничого процесу 4. Ефективна кадрова політика та мотиваційний механізм 5. Досвід функціонування на внутрішньому та зовнішньому ринку 6. Наявність стабільних зв'язків з постійними споживачами 7. Стабільна якість концентрату.	1.Ефективна розробка та втілення стратегії управління якістю та конкурентоспроможністю продукції 2. Підготовка та перепідготовка кадрів 3. Поступове технічне переозброєння за рахунок оновлення обладнання 4. Забезпечення стабільного зростання продуктивності праці за рахунок модернізації обладнання.	1.Залучення іноземного капіталу для фінансування стратегічних проектів 2.Оптимізація системи ціноутворення заходу щодо зниження витрат. 3. Постійний моніторинг ринку та проведення аналізу діяльності конкурентів 4. Розширення можливостей швидкого розвитку в зв'язку з різким ростом попиту на на ринку 5. Отримання конкурентних переваг за рахунок зниження витрат
Слабкі сторони (W)	(WO)	(WT)
1. Відсутній чіткий стратегічний напрям розвитку 2.Високі витрати при роботах на глибоких об'єктах. 3.Високий ступінь зносу виробничого обладнання 4.Загальний приріст витрат на виробництво 5.Низький рівень капітальних вкладень 6. Недостатня орієнтація на зовнішній ринок 6.Слабка реклама і маркетингові дослідження.	1. Розробка стратегії розвитку розвитку та отримання інвестиційних ресурсів 2.Реконструкція транспортних і технологічних схем. 3.Застосування потокової технології видобутку руди. 4. Вихід на зовнішній ринок із продукцією підвищеної якості 5. Проведення політики відбору відповідного персоналу	1.Державне цінове регулювання закупівель окремих видів матеріалів і устаткування 2. Заходи по зменшенню енергомісткості виробництва, усуненню високої залежності від імпорту паливно-енергетичних ресурсів 3. Впровадження автоматизованих систем, застосування новітніх розробок.

На підставі проведеного дослідження нами визначено, що в межах загально конкурентної стратегії диференціації ПАТ«ПівдГЗК» доцільно реалізувати стратегію зростання, яка дозволить одночасно задовольнити двом вимогам: підвищення ефективності діяльності комбінату та підвищення конкурентного статусу за рахунок стабілізації ринкових позицій.

2.3. Діагностика факторів і джерел внутрішніх ризиків на ПАТ«ПівдГЗК»

Як вже було зазначено у першому розділі дипломної роботи, внутрішні фактори визначення ризику діяльності – це ті чинники, які впливають на суб'єктів прийняття рішення всередині самого підприємства. Зокрема, такими внутрішніми факторами визначення і оцінки ризику можуть бути наступні: досвід попередньої діяльності підприємства; накази і розпорядження керівництва; рівень кваліфікації і обізнаності персоналу підприємства; спеціалізація і сфери діяльності підприємства; рівень розвитку системи внутрішнього інформаційного забезпечення управлінського персоналу; наявність внутрішніх методик виявлення і оцінки ризиків на підприємстві та ін.

Аналіз дії внутрішніх факторів ризику на діяльність ПАТ«ПівдГЗК» можливо провести тільки експертним шляхом. Такий аналіз передбачає перевірку всієї системи господарювання підприємства та окремих його підсистем щодо реалізації можливостей, які надає підприємству внутрішнє середовище, виявлення сильних та слабких сторін підприємства з метою оцінки ймовірності реалізації перших і подолання останніх. З метою встановлення залежності доцільним буде проведення кореляційно-регресійного аналізу.

Для проведення кореляційно-регресійного аналізу на базі підприємствам ПАТ„ПівдГЗК” у якості об'єкту дослідження було обрано показник прибутковості підприємства, так як ризик — це ймовірність втрати підприємством частини своїх

ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення конкретної виробничої і фінансової діяльності. Також, було запропоновано три фактори впливу:

- Частка ринку(%);
- Вміст Fe(%);
- Ціна(грн./т.).

У табл.2.11 представлено регресійний аналіз залежності прибутковості підприємства від факторів (від X_{11} до X_{13}).

Таблиця 2.11

Регресійний аналіз залежності прибутковості від факторів

Показники	Позначення	Роки				
		2018	2019	2020	2021	2022
Чистий прибуток	Y_1	-262821	25829	5564	603889	2E+06
(тис.грн)						
Частка ринку(%)	X_{11}	20,8	27,6	29,5	28,9	19,6
Вміст Fe(%)	X_{12}	65,12	65,22	65,36	65,47	65,55
Ціна(грн./т.)	X_{13}	974,47	1154,62	1154,8	1277,84	1484,2

Рівняння регресії буде мати наступний вигляд:

$$Y_1 = -9,54554E6 + 17908,0 * X_{11} + 146122,0 * X_{12} + 238601,0 * X_{13}$$

Дана модель є адекватною, так як коефіцієнт детермінації має значення 0,94. Це означає, що незалежні змінні X описують показник Y на 94%. Коефіцієнт кореляції 0,97 говорить про високий ступінь зв'язку елементів рівняння. Можна стверджувати, що X_{13} (Ціна(грн./т.)) і X_{12} (Вміст Fe(%)) найбільше впливають на Y_1 . Їх коефіцієнти регресії – 238601 і 146122 відповідно.

Застосовуючи статистичний метод оцінки ризику, було проведено аналіз ризиковості отримання чистого прибутку підприємством шляхом визначення коефіцієнту варіації. (див. дод. Б)

Розрахункове значення коефіцієнту варіації становить 73,32%. Це говорить про високий ступінь ризику через значне коливання величини чистого прибутку. Нестабільність прибутковості діяльності та її значна залежність від впливу

факторів становлять загрозу для стабільної діяльності комбінату та загрожує можливістю неотримання прибутку.

Необхідно також проаналізувати можливість банкрутства підприємства (що виступає одним з найголовніших ризиків), з метою ідентифікації потенційної загрози банкрутства для своєчасного формування заходів з нейтралізації негативних тенденцій розвитку фінансової ситуації на підприємстві.

Для визначення рівня ризиковості було використано ряд моделей для аналізу можливості банкрутства протягом 2018-2022 років, а саме, модель Альтмана, модель Спрінгейта, Таффлера.(табл. 2.12)

Підбиваючи підсумки після застосування ряду моделей визначення ймовірності банкрутства, ми встановили, що у 2021-2022 роках ймовірність банкрутства була значна, в 2019-2020 роках дана ймовірність майже дорівнювала нулю.

Таблиця 2.12

Розрахунок ймовірності банкрутства ПАТ«ПівдГЗК»

модель Альтмана	Роки				
Значення для розрахунку Z	2018	2019	2020	2021	2022
Оборотні активи	1029390	950095	1148848	1046167	2960636
Поточні зобов'язання	770471	1049969	1050084	778771	912845
Вартість активів	2010511	1947451	2415824	2826164	5424640
Чистий прибуток	0	25829	5564	603889	2283369
Фінансовий результат від операційної діяльності	0	97936	95569	909023	2856789
Балансова вартість акцій	242869	242869	242869	242869	548869
Позиковий капітал	1101024	1003231	1486766	1280029	1633593
Чиста виручка від реалізації	856522	1364835	1542933	2883701	4598789
Z	0,58655	0,57163	0,55692	2,58235	4,22458
Модель Спрінгейта					
Значення для розрахунку Z	2018	2019	2020	2021	2022
Оборотні активи	1029390	950095	1148848	1046167	2960636
Поточні зобов'язання	770471	1049969	1050084	778771	912845
Вартість активів	2010511	1947451	2415824	2826164	5424640
Фінансовий результат від операційної діяльності	0	97936	95569	909023	2856789
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	0	25829	5564	603889	2283369
Чиста виручка від реалізації	856522	1364835	1542933	2883701	4598789
Z	0,1688089	0,1133907	0,059738	2,005623	3,969738
Модель Таффлера					
Значення для розрахунку Z	2018	2019	2020	2021	2022
Оборотні активи	1029390	950095	1148848	1046167	2960636

Поточні зобов'язання	770471	1049969	1050084	778771	912845
Вартість активів	2010511	1947451	2415824	2826164	5424640
Фінансовий результат від операційної діяльності	0	97936	95569	909023	2856789
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	0	25829	5564	603889	2283369
Чиста виручка від реалізації	856522	1364835	1542933	2883701	4598789
Z	0,1094132	0,0793415	0,086700	0,349232	0,700477

Для визначення величини ризику основних показників виробничої діяльності підприємства в абсолютному та відносному виразі слід застосувати спрощений підхід (методика розрахунку наведена в першому розділі дипломної роботи).

В основі розрахунку лежить порівняння планових та фактичних значень показників виробничої діяльності та розрахунок значення ступеня ризику, який фактично показує коефіцієнт відхилення факту від плану(табл.2.13).

Таким чином, у табл. 2.13. в зоні ризику знаходились ті показники, ступінь ризику (СР) яких був менше 0 (обернена залежність характерна лише для показника витрати на 1 грн товарної продукції).

Далі розрахуємо для зазначених показників абсолютні значення ризику (табл.2.14).

Як видно з таблиці майже всі проаналізовані показники (окрім ціни на концентрат) протягом п'яти років знаходились в зоні ризику, тобто через ті чи інші обставини підприємство не реалізовувало свої плани в повному обсязі.

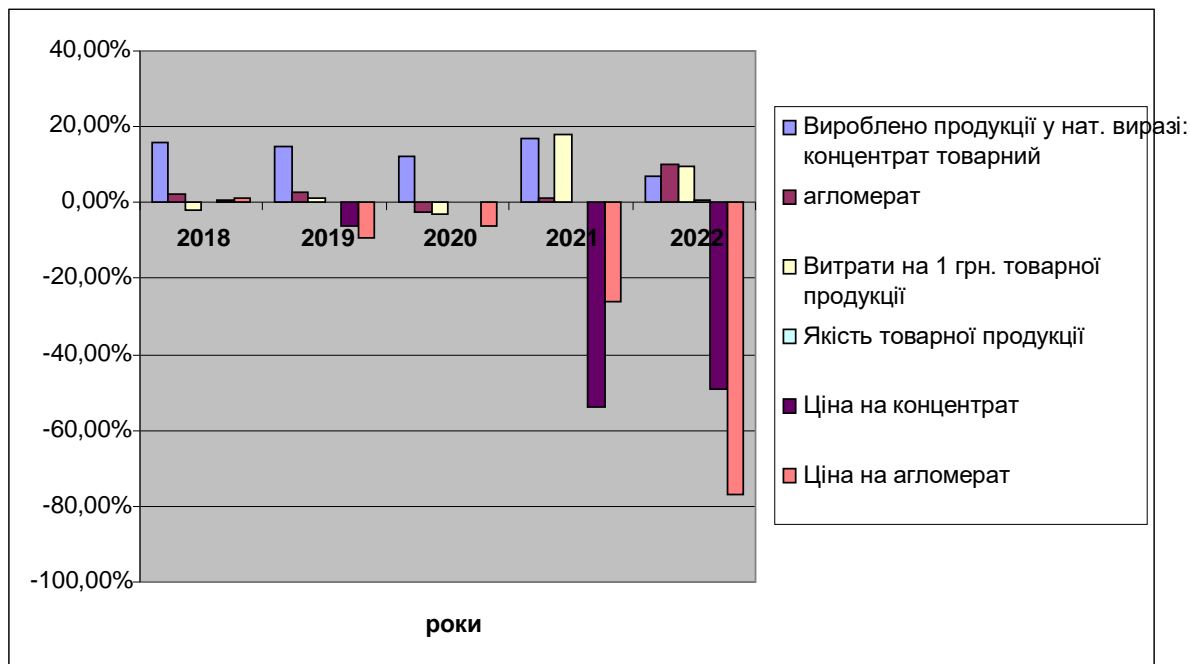
Для поглиблення аналізу внутрішніх ризиків ПАТ«ПівдГЗК» у таблиці 2.15. наведено розрахунок ризику у відносному вираженні .

Для більшої наочності графічно динаміку зміни відносних значень ризику показників виробничої діяльності ПАТ«ПівдГЗК» наведено на рис.2.6.

Таблиця 2.13

Ступінь ризику показників виробничої діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2018-2022 рр.

Показник	Од. вим.	Роки														
		2018			2019			2020			2021			2022		
		План	Факт	СР	План	Факт	СР	План	Факт	СР	План	Факт	СР	План	Факт	СР
Вироблено продукції у нат. виразі: концентрат товарний	т.т.	6253	5258	-0,16	6020	5136,7	-0,15	6015	5267,6	-0,12	6005	4974	-0,17	5200	4837,3	-0,07
агломерат	т.т.	4010	3919,3	-0,02	4210	4097,6	-0,03	4550	4652	0,02	5200	5130	-0,01	4100	3680	-0,10
Витрати на 1 грн. товарної продукції	коп./грн.	110,1	112,5	0,02	86	85,1	-0,01	89,5	92,1	0,03	80,5	65,94	-0,18	52,1	47,18	-0,09
Якість товарної продукції	%	65,20	65,21	0,00	65,35	65,22	-0,002	65,45	65,36	-0,001	65,55	65,47	-0,001	66,1	65,55	-0,008

Рис.2.6. Динаміка зміни відносних значень ризику показників виробничої діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2018-2022 рр.

З проведених розрахунків можна зробити висновок, що величина відносного значення ризику у період з 2018 по 2022 рр. зростала майже по всім аналізованим показникам окрім цін на вироблену продукцію. Це пояснюється незапланованим різким збільшенням цін на залізорудну продукцію у 2021-2022 роках, що позитивно позначилось на прибутковості підприємства.

Таблиця 2.14

Розрахунок абсолютних значень ризику показників виробничої діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2018-2022 рр.

Показник	Од.вим.	Абсолютне значення ризику					Середня величина абсолютного значення ризику за 2018-2022 рр.
		Роки					
		2018	2019	2020	2021	2022	
Вироблено продукції у нат. виразі: концентрат товарний	т.т.	-995	-883,3	-747,4	-1031	-362,7	-803,88
агломерат	т.т.	-90,7	-112,4	102	-70	-420	-118,22
Витрати на 1 грн. товарної продукції	коп./грн.	2,4	-0,9	2,6	-14,56	-4,92	-3,076
Якість товарної продукції	%	0,01	-0,13	-0,09	-0,08	-0,55	-0,168

Таблиця 2.15

Розрахунок відносних значень ризику показників виробничої діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2018-2022 рр.

Показник	Од.вим.	Відносне значення ризику					Середня величина відносного значення ризику за 2018-2022 рр.
		Роки					
		2018	2019	2020	2021	2022	
Вироблено продукції у нат. виразі: концентрат товарний	т.т.	15,91%	14,67%	12,43%	17,17%	6,98%	13,43%
агломерат	т.т.	2,26%	2,67%	-2,24%	1,35%	10,24%	2,86%
Витрати на 1 грн. товарної продукції	коп./грн.	-2,18%	1,05%	-2,91%	18,09%	9,44%	4,70%
Якість товарної продукції	%	-0,02%	0,20%	0,14%	0,12%	0,83%	0,26%
Ціна на концентрат	грн./т.	0,71%	-6,09%	0,13%	-53,67%	-49,15%	-21,61%
Ціна на агломерат	грн./т.	1,46%	-9,14%	-6,40%	-26,14%	-76,71%	-23,39%

Особливо негативна тенденція спостерігалась зі збільшенням ризиковості виробництва товарної продукції в натуральному виразі. Середнє значення відносної величини ризику майже по всіх параметрах є дуже високим. Проте, необхідно зазначити, що в 2021-2022 рр. зменшився ризик пов'язаний зі збільшенням витрат на 1 грн. товарної продукції.

Інформація у вартісному виразі щодо величини (суми) збитків, яких зазнало ПАТ«ПівдГЗК» протягом аналізованого періоду наведена в табл. 2.16.

Таким чином, з даних табл.2.16. видно, що найбільше втрат було понесено через зменшення обсягів виробництва та зниження якості продукції.

У кризові 2021-2022 роки через різке підвищення цін на залізорудну продукцію підприємству вдалося цілком перекрити фінансові втрати спричинені економічними ризиками.

Таблиця 2.16

Фінансові втрати ПАТ«ПівдГЗК» спричинені зміною основних виробничих показників у 2018-2022 рр.

Зміна:	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
- обсягу виробництва	-151 910,20	-261 216,88	-168 804,45	-533 709,13	-803 815,90
- витрат на 1 грн. товарної продукції	-21 741,36	13 414,01	-44 350,51	343 774,44	207 987,66
- якості товарної продукції	131,37	-2 715,25	-2 121,71	-3 519,39	-38 265,26
- ціни на реалізовану продукцію	-18 525,65	207 811,25	96 794,73	2 301 513,33	5 787 627,26
Всього (тис.грн):	-192 045,85	-42 706,87	-118 481,94	2 108 059,26	5 153 533,76

Для визначення рівня впливу зміни основних виробничих показників на валовий прибуток ПАТ«ПівдГЗК» необхідно провести факторний аналіз.

Вихідні дані для проведення розрахунків та самі розрахунки наведені в Додатку В.

Загалом результати отримані після проведення факторного аналізу цілком повторюють тенденції, які простежуються у динаміці фінансових втрат спричинених зміною основних виробничих показників у 2018-2022 рр., тобто валовий прибуток найбільше зменшувався через зниження обсягів виробництва та значно зріс у 2021-2022 роках через підвищення цін на концентрат та агломерат.

Кількісна оцінка виробничого ризику здійснюється на основі аналізу статей витрат собівартості шляхом виявлення не передбачуваних витрат або перевитрат, спричинених неадекватним використанням сировини, матеріалів, трудових ресурсів, основних виробничих фондів.

Для дослідження виробничих ризиків слід проаналізувати споживання комбінатом основних матеріалів, сировини та палива.

Склад продукції, що закуповується підприємством та її структура наведені в табл. 2.17.

З інформації табл. 2.17 видно, що ПАТ«ПівдГЗК» споживає велику кількість матеріалів, сировини та палива. За аналізований період знижується споживання аглоруди, в цілому на 12,06 %. Це пов'язано зі скороченням обсягів виробництва товарної продукції комбінатом у 2022 році. Споживання куль протягом періоду, що аналізується знижується на 15,82%, завдяки виробництву концентрату з підвищеним вмістом заліза, а збільшення споживання електроенергії пов'язано з поглибленням кар'єру та виробництвом концентрату вищої якості.

Проблем із постачанням сировини підприємство не має і забезпечує свої потреби в повному обсязі. Ціни на сировину і матеріали в умовах ринкових відносин нестабільні, підвладні інфляційним процесам, росту курсу долара та митної політики. Для різних груп сировини і матеріалів темпи зміни цін різні в залежності від якості сировини та її наявності на території України.

Таблиця 2.17

Динаміка та склад основних матеріально – технічних ресурсів ПАТ«ПівдГЗК»

Показники	Од. вим.	Роки				Відхилення, %			
		2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022 / 2021	2022 / 2019
Аглоруда	тис. т	839,8	911	994,9	738,56	8,48	9,21	-25,77	-12,06
Вапняк	тис. т	1048	1191,4	1304	919,2	13,68	9,45	-29,51	-12,29
Кулі	тис. т	35,9	36,6	35,6	30,22	1,95	-2,73	-15,11	-15,82
Стрічка транспортерна	м ²	16013	11922	7618	10259,9	-25,5	-36,10	34,68	-35,93
Фільтротканина	м2	69969	77907	85563	70709,43	11,35	9,83	-17,36	1,06
Фуговочна сталь	т	3178,4	3927,8	3796,7	3326,42	23,58	-3,34	-12,39	4,66

Колосники	т	615,8	874	949	681,1	41,93	8,58	-28,23	10,60
Тверде паливо	тис. т	260	292	325	236	12,31	11,30	-27,38	-9,23
Газ	т. м3	34815	35542	40599	28213,6	2,09	14,23	-30,51	-18,96
Дизельне паливо	т. л.	8439	9057	8992	10702	7,32	-0,72	19,02	26,82
Бензин	т. л.	662	934	794	753	41,09	-14,99	-5,16	13,75
Електроенергія на концентрат	т. кВт-год.	630979	708136	700045	596018	12,23	-1,14	-14,86	-5,54
Електроенергія на агломерат	т.кВт-год	113277	129132	131923	101382	14,00	2,16	-23,15	-10,50
Електроенергія на інші переділи	т.кВт-год	345844	384848	400839	360690	11,28	4,16	-10,02	4,29

Великий вплив на динаміку цін і тарифів мають виробники і розпорядники сировини та матеріалів, які є монополістами на ринку, що і являє собою ризик.

Ще одним ризиком який має великий вплив на діяльність ПАТ«ПівдГЗК» є коливання цін на товарну продукцію.

Отже на ціноутворення впливають загальновиробничі витрати та витрати на збут, якість продукції (часто ціни занижуються із-за незадовільної якості продукції, порівняно з іноземними конкурентами).

В розробці збутової політики для внутрішнього та зовнішнього ринку є певні відмінності. Вони обумовлені перш за все тим, що на комбінаті для внутрішнього ринку використовують однорівневі та дворівневі канали розподілу.

На зовнішньому ринку збут здійснюється переважно за дворівневими каналами, тобто, як правило, в каналі є посередник. Опосередковане регулювання експортних поставок має цілий ряд переваг:

- посередник дозволяє розширити підприємству ринок збуту;
- приймає на себе пошук партнерів на зовнішніх ринках;
- формує комерційні зв'язки зі споживачами зовнішніх ринків;
- узгоджує з ними обсяги реалізації, ціни, умови і строки постачання.

До недоліків можна віднести те, що комбінат самостійно не приймає рішення щодо формування портфелю замовлень відносно зовнішнього ринку, а лише приймає до реалізації замовлення, які надходять через посередників.

Саме тому керівництво ПАТ«ПівдГЗК» не в змозі впливати на попит на зовнішньому ринку, а також не може проводити самостійно цінову політику на

зовнішніх ринках, а це в свою чергу також піддає підприємство впливу економічних ризиків та дестабілізує його позицію.

Внаслідок цього ПАТ«ПівдГЗК» втрачає в прибутку (частина прибутку йде посереднику).

На діяльність підприємства безпосередньо впливає ефективність використання трудових ресурсів (табл. 2.19.).

Таблиця 2.19

**Динаміка показників ефективності використання трудових ресурсів
ПАТ«ПівдГЗК»**

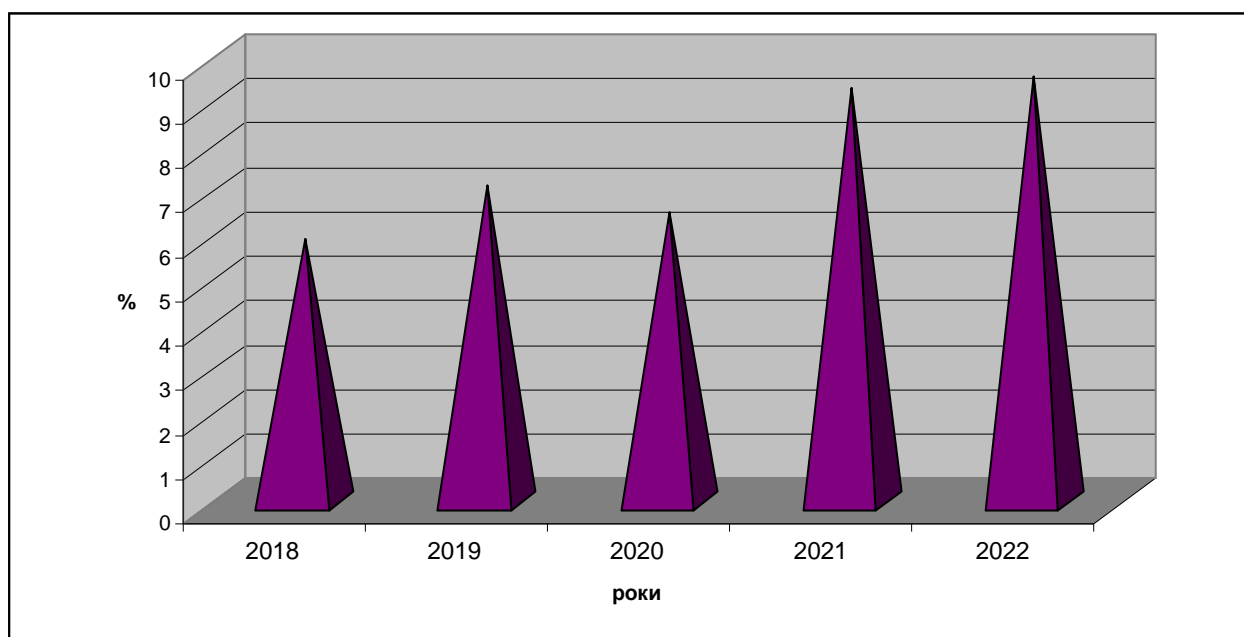
Показник	Роки					Відносне відхилення, %				
	2018	2019	2020	2021	2022	2019/ 2018	2020/ 2019	2021/ 2020	2022 / 2021	2022 / 2018
Середньоспискова чисельність персоналу, чол	9651	9666	9858	9392	9107	0,16	1,99	-4,73	-3,03	-1,63
з них ПВП	8840	9066	9066	8 620	8 523	2,56	0,00	-4,92	-1,13	0,57
Продуктивність праці, тис.грн/чол..	94,55	166,14	182,83	334,40	547,72	75,71	10,05	82,90	63,79	479,27
Фонд оплати праці, тис.грн.	115367	162220	185827	216814	254582	40,61	14,55	16,68	17,42	153,63
Прийнято працівників, чол.	1180	1397	1544	1277	1095	18,39	10,52	-17,29	-14,2	-7,20
Звільнено працівників	1065	1181	1349	1987	1389	10,89	14,23	47,29	-30,1	30,42
Плинність кадрів, %	5,9	7,1	6,5	9,31	9,55	20,34	-8,45	43,23	2,58	61,86
Коефіцієнт обороту з прийому	0,12	0,14	0,16	0,14	0,12	18,21	8,37	-13,19	-11,5	-1,66
Коефіцієнт обороту з вибуття	0,11	0,12	0,14	0,21	0,15	10,72	12,00	54,60	-27,9	38,21

Персонал ПАТ«ПівдГЗК» використовується ефективно, оскільки темпи зростання продуктивності праці перевищують темпи зростання заробітної плати. Продуктивність праці 1 робітника ПВП за період, що аналізується зросла майже в 5 разів, а саме у 2019р. на 75,7%, у 2020р. – 10,05%, у 2021р. – 82,9%, у 2022 р. – 64%. Тобто темпи росту продуктивності праці перевищують темп росту заробітної плати в 3 рази, що може свідчити про достатню вмотивованість праці на підприємстві, та є результатом скорочення чисельності персоналу за 5 років на 3,5%.

На ПАТ«ПівдГЗК» протягом п'яти років відбувається зменшення прийнятих на 7,2% у 2022 порівняно з 2018 роком та збільшується кількість звільнених працівників на 30,4%.

Дуже важливим та впливовим для діяльності підприємства є ризик пов'язаний з плинністю кадрового складу.

Динаміку зміни коефіцієнту плинності кадрів зображено на рис.2.7.

Рис.2.7. Динаміка зміни плинності кадрів у 2018-2022 рр. (%)

Відрахування із заробітної плати робітників на ПАТ„Південний ГЗК” проводяться згідно чинного законодавства. Що стосується нарахувань на фонд оплати праці, то підприємство має пільги для нарахування на фонд заробітної плати працюючих інвалідів у фонд державного пенсійного страхування у розмірі 4%.

Трудові відносини регулюються законодавством про працю, а саме Кодексу законів про працю України та інших законодавчих актів України.

Трудові відносини між працівником і підприємством повинні бути оформлені трудовим договором або контрактом, визначення яких дає КЗпП. Можливий ще один варіант оформлення трудових відносин - трудова угода, порядок укладення якої визначається главою 3 Цивільного кодексу.

На сьогоднішній час, в умовах ринку, основним фактором підвищення

мотивації робітників є збільшення оплати за працю. Підприємство ПАТ«ПівдГЗК» широко застосовує систему преміювання, покращує виробничі, культурно-побутові умови. Середньомісячна заробітна плата за весь період збільшилася на 160,6% і становила 7454,6 грн. Вищеописані фактори позитивно вплинули на мотивацію робітників, про що свідчить збільшення продуктивності праці.

Отже, проаналізувавши основні фактори та джерела внутрішніх ризиків на ПАТ«ПівдГЗК», необхідно узагальнити отримані результати та провести оцінку впливу виявлених факторів експертним шляхом.

Оцінка основних внутрішніх ризиків, що впливають на діяльність ПАТ„ПідГЗК” наведена в табл.2.20. Для більшої наочності динаміку зміни даного показника зображено на рис. 2.8.

Як видно з табл. 2.20, підприємство стало найбільш залежним від впливу внутрішніх факторів у 2022 році. Дана залежність зростала протягом трьох останніх аналізованих років. Така тенденція пов'язана із загостренням загальної економічної ситуації, що мала безпосередній вплив на діяльність підприємства та його внутрішні механізми.

Таким чином, прийнявши до уваги всі проаналізовані фактори внутрішнього середовища та загальний стан підприємства, про що свідчать основні техніко-економічні показники, можна зробити висновок, що для ПАТ«ПівдГЗК» характерні такі внутрішні ризики:

- ризик виходу з ладу технологічного устаткування;
- ризик росту собівартості, пов'язаний з неадекватним використанням сировини та матеріалів, трудових ресурсів, основних виробничих фондів;
- ризик зниження продуктивності, пов'язаний з невідповідним рівнем кваліфікації персоналу;
- ризик зменшення обсягу виробництва, пов'язаний зі зростанням непродуктивних втрат робочого часу;
- ризик виробництва продукції низької якості, пов'язаний з отриманням неточної інформації геологорозвідування;

- ризик, пов'язаний з не передбачуваним збільшенням ринкових цін на ресурси (на сьогодні - підвищення цін на енергоресурси);
- ризик наявності незадовільного морального клімату, відсутності єдності в колективі;
- ризик втрати частки ринкової ніші через появу нових фірм-конкурентів;
- ризик, пов'язаний зі зниженням конкурентами цін на аналогічну продукцію;
- ризик, пов'язаний з невиконанням споживачами умов та строків оплати за продукцію;
- ризик, пов'язаний з відмовою постачальників від попередньо укладених договорів.

Також, техніко-економічні показники підприємства свідчать про те, що комбінату на ринку залізорудної сировини за одними показниками займає позицію лідера, а за іншими - послідовників лідерів ринку. В ході дослідження підприємства, було виявлено, що на комбінаті використовуються такі стратегії:

- стратегія розширення ринку, яка орієнтує на збільшення попиту на концентрат та агломерат ПАТ"ПівдГЗК" за допомогою позиціонування переваг категорій продукції, збереження частки ринку ;
- стратегія реагування на дії конкурента, що передбачає відповідну реакцію комбінату на дії конкурентів, наприклад реакцію у відповідь на нововведення;

Аналіз негативного впливу внутрішніх факторів на ефективність функціонування ПАТ«ПівдГЗК»

	Фактори	Питома вага	Сила впливу (1-5 балів)					Загальна оцінка				
			2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1	Зниження якості продукції	0,2	3	3	4	5	5	0,6	0,6	0,8	1	1
2	Забезпеченість товарно-матеріальними ресурсами (ТМР)	0,15	4	4	5	5	5	0,6	0,6	0,75	0,75	0,75
3	Підвищення цін на ТМР	0,15	4	4	4	5	5	0,6	0,6	0,6	0,75	0,75
4	Зниження ціни та товарну продукцію	0,2	4	3	5	4	5	0,8	0,6	1	0,8	1
5	Зниження ефективності використання трудових ресурсів	0,1	4	4	4	3	4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
6	Підвищення ймовірності банкрутства	0,2	4	4	4	5	5	0,8	0,8	0,8	1	1
Загальна сума		1	23	22	26	27	29	3,8	3,6	4,35	4,6	4,9

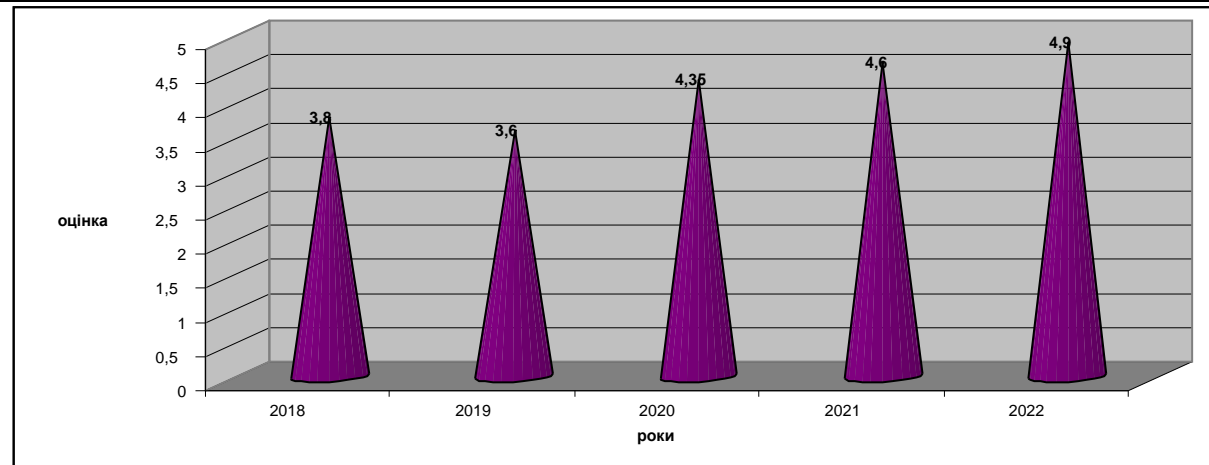

Рис.2.8. Динаміка зміни негативного рівня впливу внутрішніх факторів на діяльність ПАТ«ПівдГЗК»

Отже, проаналізувавши у попередніх підрозділах дипломної роботи внутрішні та зовнішні економічні ризики ПАТ«ПівдГЗК», було визначено стратегічні прогалини у роботі аналізованого підприємства табл.2.21.

Таблиця 2.21

Стратегічні прогалини ПАТ«ПівдГЗК» спричинені зовнішніми та внутрішніми ризиками у 2018-2022 рр.

№ з/п	Показник	Значення показника		Стратегічне рішення
		Середньорічні темпи приросту	Середньорічне значення	
1	2	3	4	5
<i>Спричинені зовнішніми ризиками</i>				
1	Обсяг експорту товарної продукції (тис.т)	257,45	1265,72	Підтримувати досягнутий рівень зростання показника шляхом збільшення обсягів виготовлення товарної продукції та розширення ринку збуту
2	Ринкова частка (%)	-5,4	25,28	Стабілізувати ринкову позицію, збільшити обсяги реалізації
<i>Спричинені внутрішніми ризиками</i>				
1	Вміст заліза (%)	-0,06	65,4	Забезпечити більш якісний видобуток руди з використанням нової (імпортної) техніки.
2	Середньорічна вартість основних засобів (тис.грн)	-0,1	1986546	Збільшити обсяги закупівлі високоякісного імпортного обладнання, для оптимізації структури ОЗ
1	2	3	4	5
3	Коефіцієнт зносу (%)	0,36	82,14	Підвищити рівень оновлення та заміни ОЗ за рахунок: 1. закупки нового обладнання; 2. проведення капітальних ремонтів; 3. списання морально та фізично зношених ОЗ
4	Коефіцієнт оновлення (%)	0,67	11,17	
5	Коефіцієнт вибуття (%)	1,46	10,63	
6	Фондовіддача (грн./грн.)	43,04	1,39	Підтримувати досягнутий рівень зростання показника
7	Середньорічні залишки оборотних активів, (тис.грн.)	140,74	1046369	Рационалізувати закупівлю ТМЦ та зробити розрахунок нормативних запасів
8	Коефіцієнт плинності (%)	0,3	8,5	Стабілізувати кадрову політику підприємства та знизити плинність кадрів
9	Продуктивність праці 1-го працівника ПВП (тис.грн./чол.)	30,94	331,2	Збільшити темпи зростання продуктивності праці, щоб вони перевищували темпи зростання фонду оплати праці
10	Обсяг реалізованої продукції (тис.т)	-1,78	2781698	Забезпечити стабільність та якість товарної продукції для розширення ринку збуту

Як видно з табл.2.21 найбільше стратегічних прогалин підприємство має через значний вплив внутрішніх ризиків, а саме у забезпеченості основними засобами та нестабільності кадрової політики.

Також у зв'язку з кризовою ситуацією підприємство дещо втратило позицію на ринку та знизилась його частка серед інших підприємств галузі.

Проте, прийнявши правильні стратегічні рішення та ефективно реалізувавши заплановані заходи, підприємство зможе значно знизити кількість стратегічних прогалин, знизити загальний рівень залежності від економічних ризиків та підвищити власну конкурентоспроможність на ринку залізорудної сировини.

Висновки до розділу 2

Публічне акціонерне товариство "Південний гірничо-збагачувальний комбінат" одне з великих підприємств з виробництва концентрату та агломерату в Україні. Його частка на вітчизняному ринку складає більше 20%.

Аналіз техніко-економічних показників діяльності ПАТ«ПівдГЗК» показав, що підприємство зменшило обсяги виробництва, проте через значне подорожчання залізорудної продукції на українському та світовому ринках ЗРС фінансові результати його діяльності покращились.

Після проведення дослідження впливі зовнішніх ризиків, було виявлено, що маючи досить посередню конкурентну позицію на ринку ПАТ«ПівдГЗК» має високу залежність від впливу зовнішніх ризиків.

Порівнянні дії зовнішніх і внутрішніх факторів ризику на підприємстві ПАТ«ПівдГЗК», надало нам можливість встановити, що на підприємство мають сильний та слабкий, позитивний та негативний вплив як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Таким чином, прийнявши до уваги всі проаналізовані фактори внутрішнього середовища та загальний стан підприємства, про що свідчать основні техніко-економічні показники, було зроблено висновок, що для ПАТ«ПівдГЗК» характерні такі основні ризики:

- ризик росту собівартості, пов'язаний з неадекватним використанням сировини та матеріалів, трудових ресурсів, основних виробничих фондів;

- ризик зниження продуктивності, пов'язаний з невідповідним рівнем кваліфікації персоналу;
- ризик виробництва продукції низької якості, пов'язаний з отриманням неточної інформації геологорозвідування;
- ризик, пов'язаний з не передбачуваним збільшенням ринкових цін на ресурси (на сьогодні - підвищення цін на енергоресурси);
- ризик втрати частки ринкової ніші через появу нових фірм-конкурентів.

Після складання матриці SWOT – аналізу, нам вдалося поєднати позитивно та негативно впливаючих на підприємство факторів (загроз і можливостей), що об'єктивно існують у зовнішньому оточенні підприємства та суб'єктивно оцінені нами, з відносно сильними та слабкими сторонами у функціонуванні підприємства. Найбільші загрози виникають для ПАТ «ПівдГЗК» тоді, коли негативний розвиток ситуації в середовищі накладається на слабкі сторони підприємства.

Отже, проаналізувавши у попередніх підрозділах дипломної роботи внутрішні та зовнішні економічні ризики ПАТ«ПівдГЗК», було визначено стратегічні прогалини у роботі аналізованого підприємства.

Таким чином, найбільше стратегічних прогалин підприємство має через значний вплив внутрішніх ризиків, а саме у забезпеченості основними засобами та нестабільності кадрової політики.

Зменшились обсяги реалізації продукції у натуральному виразі, погіршивши маркетинговий потенціал ПАТ«ПівдГЗК». Проте, прийнявши правильні стратегічні рішення та ефективно реалізувавши заплановані заходи, підприємство зможе значно знизити кількість стратегічних прогалин, знизити загальний рівень залежності від економічних ризиків та підвищити власну конкурентоспроможність на ринку залізорудної сировини.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЧНИХ НАПРЯМКІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТ«ПІВДГЗК»

3.1 Моделювання економічних ризиків в умовах діяльності ПАТ«ПівдГЗК» та розробка стратегічних напрямків їх подолання

Для моделювання економічних ризиків в умовах діяльності ПАТ«ПівдГЗК» необхідно визначити та спрогнозувати основні тенденції розвитку ринку залізорудної сировини.

У 2021 році підприємствами ГЗК було скорочено обсяги виробництва залізорудної сировини, основною причиною скорочення – є зниження попиту на продукцію.

Падіння обсягів виробництва відбувається під дією скорочення зовнішнього попиту внаслідок дії світових рецесійних процесів, та внутрішнього, з боку основних споживачів продукції гірничо-збагачувальних комплексів – металургійних заводів.

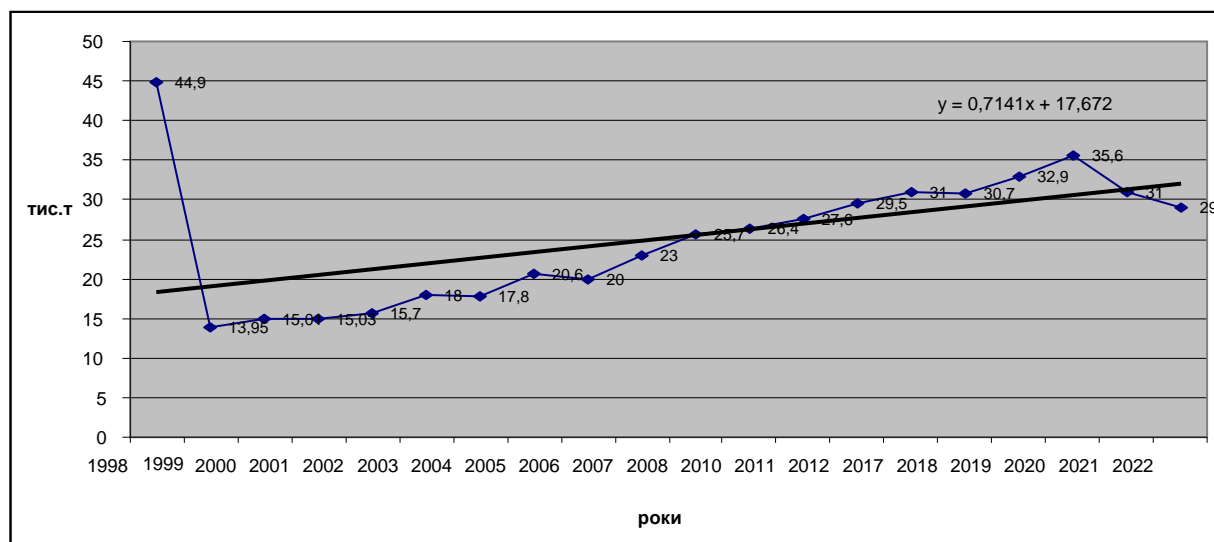

Рис. 3.1. Динаміка обсягів виробництва чавуну металургійними підприємствами України за 1998 – 2022 рр., млн. т

На рис. 3.1 наведено динаміку обсягів виробництва чавуну вітчизняними металургійними комбінатами за 1998 – 2022 рр., які є основними споживачами концентрату та агломерату. Протягом періоду спостерігається тенденція поступового зростання обсягів виробництва та різке скорочення у 2022 р.

Відсутність попиту на продукцію металургійних підприємств України у 2022 р., є прямою причиною зниження виробничої діяльності підприємств ГЗК Криворізького регіону.

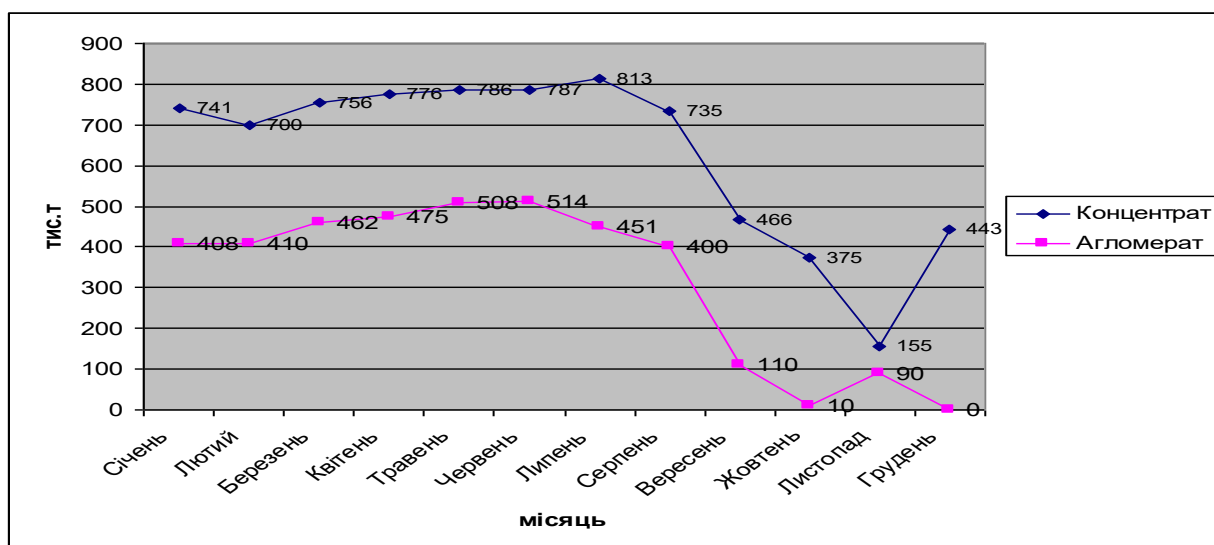

Рис. 3.2 Динаміка обсягу виробництва продукції ПАТ «ПівдГЗК» у 2022 р., тис.т.

На рис. 3.2. відображено зниження обсягів виготовлення концентрату та агломерату на ПАТ «ПівдГЗК» на кінець 2022 року, при чому темпи зниження виготовлення агломерату є швидшими, за темпи зниження виробництва концентрату. Для визначення прогнозних значень обсягів виготовлення залізорудної сировини доцільним є використати оцінки експертів. Експерти різних аналітичних центрів та компаній, що займаються прогнозуванням економічних явищ, мають різні погляди щодо розвитку українського ринку гірничо – збагачувальної галузі на період 2022 – 2021 років. Експерти компанії World Steel Association вважають, що гірничо-металургійна промисловість буде постійно розвиватися та зростати. Слід відмітити, що дані прогнозні оцінки аналітиків розраховані на стабільну ситуацію на ринку і позитивний вплив ринкової кон'юнктури на гірничо-металургійний комплекс, і не враховують ряд негативних внутрішніх тенденцій розвитку українських підприємств.

Згідно песимістичних прогнозів компаній FGD Development, при несприятливій ситуації на ринку, гірничозбагачувальні підприємства змушені будуть скоротити виробництво своєї продукції в найближчі три роки в середньому на 10-10%. На основі даних оцінок можна вивести усереднені значення щодо стану виробництва концентрату та агломерату. (табл.3.1)

Базовою корпоративною стратегією ПАТ«ПівдГЗК» є стратегія стабілізації, яка передбачає підтримку існуючого стану підприємства, за рахунок підтримки попиту на випуск удосконаленої продукції (концентрат марки КЗ, КЗВ, агломерат марки АЗРО, АЗРВ) та зниженні витрат. Виходячи з зазначеної базової стратегії та прогнозних значень загальною стратегією розвитку варто обрати стратегію лідерства в зниженні витрат.

Основними факторами досягнення такої переваги мають стати: економія на обсягах виробництва, сучасна технологія.

На основі проведеного аналізу економічних ризиків у ПАТ«ПівдГЗК» сформуємо комплексну програму зниження рівня їх впливу на діяльність підприємства. Враховуючи резерви, що були виявлені при дослідженні техніко – економічного стану та аналізі економічних ризиків ПАТ«ПівдГЗК» можна запропонувати наступні стратегічні напрямки впровадження заходів тактичного характеру для забезпечення економічного зростання діяльності підприємства:

- 1) вдосконалення організації виробничого процесу та організації праці;
- 2) впровадження прогресивних технологій;
- 3) модернізація обладнання та проведення ремонтів;
- 4) перегляд нормативів витрат сировини та зміна постачальників.

3.2 Оцінка економічної ефективності програм зниження ризиків підприємства.

На підставі спрогнозованих умов розвитку ринкового середовища і внутрішнього стану підприємства, ми спробуємо розробити ефективний механізм

управління підприємством та адаптувати деякі аспекти світового досвіду по зниженню ризиковості в діяльності ПАТ«ПівнГЗК».

На перетинах можливостей та загроз зовнішнього середовища, сильних та слабких сторін підприємства, які окреслювалися у другому розділі, за допомогою SWOT-аналізу, утворюються певні поля, в яких ми зазначили конкретні заходи для підприємства, які дозволять, з урахуванням можливостей зовнішнього середовища, подолати слабкі сторони підприємства, а також на основі сильних сторін підприємства пом'якшити загрози зовнішнього середовища.

Сформуємо перелік заходів та проектів, що складають комплексну програму зниження рівня впливу економічних ризиків на діяльність ПАТ«ПівдГЗК» та проведемо їх економічну оцінку:

1. Так як існує ризик виробництва продукції низької якості, пов'язаний з отриманням неточної інформації геологорозвідування доцільно буде організувати дистанційне навчання для 30 науково-технічних працівників, які досліджують геологічні умови виробництва.

Навчання працівників ПАТ«ПівдГЗК» буде здійснюватися за програмою «Геолог», яка призначена для комплексної підготовки професійних геологів.

Комплексна програма організаційно-технічних заходів, спрямованих на зниження рівня впливу економічних ризиків на ПАТ«ПівдГЗК»

Зміст заходу	Спрямованість на зниження ризиків	Загальна спрямованість	Витрати, тис. грн.
Організаційні заходи			
1. Організація дистанційного навчання для 30 науково-технічних працівників	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаного зі: значною плінністю кадрів, зниженням продуктивності, невідповідним рівнем кваліфікації персоналу, виробництвом продукції низької якості, отриманням неточної інформації геологорозвідування	Підвищення рівня професіоналізму науково-технічних працівників, які досліджують геологічні умови виробництва.	1230,1
2. Проведення корпоративних тренінгів для працівників		Підвищення творчого потенціалу персоналу, покращення морального клімату в колективі	174
3. Проведення підвищення кваліфікації ПВП		Зростання продуктивності праці, зменшення або ліквідація браку	163
Технічні заходи			
4. Часткове оновлення техніко-технологічної бази комбінату	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику зменшення обсягу виробництва, пов'язаний зі зростанням непродуктивних втрат робочого часу	Зростання продуктивності праці на 5,5%, зростання обсягів виробництва	59756,7
5. Модернізація секції №5 РЗФ2	Зниження рівня впливу зовнішнього ризику пов'язаного зі зменшенням ринкової частки та послабленням ринкових позицій через втрату якості виробленої продукції, а також залежністю від зміни цін та тарифів на енергоресурси	Виконання виробничої програми, підвищення якості концентрату, зниження енерговитрат	43820
6. Впровадження програми автоматизації технологічного процесу на РЗФ1	Зниження рівня впливу зовнішнього ризику пов'язаного зі зменшенням ринкової частки, також зниження рівня впливу внутрішніх ризиків через збільшення собівартості виготовленої продукції	Зниження витрат, зростання обсягів випуску концентрату	31069
7. Модернізація завантажувального вузла параболічного бункера аглоцеху	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаного зі збільшенням матеріальних витрат на виробництво продукції та зниженням якості концентрату та агломерату через наявність браку та застарілість обладнання. Також зниження рівня впливу зовнішнього ризику, який залежить від зміни цін та тарифів на енергоресурси	Зниження матеріальних витрат, зниження енерговитрат, оновлення технологічної бази	4726,28
8. Впровадження нової технології системи опалення «Геліос»	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаний зі зростанням непродуктивних втрат робочого часу та збільшенням собівартості виготовленої продукції	Економія експлуатаційних витрат, вивільнення робітників	1112,3

Програма орієнтована на навчання людей, що володіють різним досвідом роботи і прагнуть актуалізувати свої знання та внести новітні технології у свою практичну діяльність. Ця програма покликана стати базовою для корпоративного навчання геологів на підприємстві.

Універсальність її застосування забезпечується тим, що вона складається з чотирьох 3-місячних модулів.

У результаті підприємство отримає команду професійних геологів, які стануть постачальниками якісної та точної геолого-розвідувальної інформації.

Вартість навчання становить 227,67 тис. грн./рік на одного працівника. Загальна сума витрат на організацію навчання:

$$227,67 \text{ тис. грн.} * 30 \text{ чол.} = 2\ 230,1 \text{ тис. грн.}$$

Реалізація даного заходу сприятиме підвищенню рівня професіоналізму науково-технічних працівників, що призведе до покращення умов виробничої діяльності.

2. Проведення корпоративних тренінгів для працівників, що дасть змогу поліпшити моральний клімат в колективі, підвищити творчий потенціал та зменшити ризик відсутності єдності в колективі ПАТ «ПівдГЗК».

Доцільним є проведення тренінгів по наступним напрямкам: - ефективна презентація ідей; - ефективні ділові комунікації; - структуроване мислення; - підготовка інвестиційних проектів. Тренінги будуть проводитися в межах комбінату із залученням висококваліфікованих спеціалістів.

Вартість навчання становить 274 тис. грн.

3. Здійснення підвищення кваліфікації ПВП (професійно-технічне навчання робітників, що дає можливість розширювати і поглиблювати раніше здобуті професійні знання, уміння і навички на рівні вимог виробництва чи сфери послуг), що сприятиме зменшенню або ліквідації браку, зростанню продуктивності праці.

На період 2022 року чисельність ПВП на ПАТ «ПівдГЗК» складає 6975 робітників, у плановому році можна відправити приблизно 450 чоловік на курси по підвищенню кваліфікації та на перепідготовку. Визначено, що курси тривають

близько п'яти місяців, необхідно залучити для їх організації 7 викладачів із заробітною платою 1800 грн./міс. на одного педагога.

Проведення занять буде здійснюватися в приміщенні учбово-промислового комбінату ПАТ«ПівдГЗК».

Тоді економічний ефект від реалізації зазначеної альтернативи буде складати:

$$E = 934 \text{ тис.грн.} - 63 \text{ тис.грн.} = 871 \text{ тис.грн.}$$

4. Часткове оновлення техніко-технологічної бази ПАТ«ПівдГЗК».

В межах даного заходу розглядається придбання нового устаткування: бурових, шліфувальних верстатів, дробарок та екскаватора.

Витрати на реалізацію пропозиції становлять 59756,7 тис. грн. (вартість обладнання, монтаж та транспортування).

Таким чином планується підвищити продуктивність праці одного робітника на 5,5%, тобто на 36,8 тис. грн./чол. Середньоспискова чисельність робітників у 2022 році склала 6975 чол.

Тоді загальне зростання обсягів товарної продукції буде складати:

$$\Delta TP = (706,1 - 669,3) * 6975 = 256\,680,1 \text{ (тис.грн.)}$$

Враховуючи витрати на здійснення даного заходу та недоамортизовану вартість демонтованого обладнання, економічний ефект у плановому році буде становити:

$$E = 256\,680,1 * 0,15 - 59\,756,7 * 0,15 = 29\,538,55 \text{ (тис.грн.)}$$

Фінансування даного заходу здійснюється за рахунок власних коштів (нерозподіленого прибутку, амортизаційного фонду).

Комплексна програма організаційно-технічних заходів, спрямованих на зниження рівня впливу економічних ризиків на ПАТ«ПівдГЗК»

Зміст заходу	Спрямованість на зниження ризиків	Загальна спрямованість	Витрати, тис. грн.	Ефект, тис. грн.
Організаційні заходи				
1. Організація дистанційного навчання для 30 науково-технічних працівників	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаного зі: значною плінністю кадрів, зниженням продуктивності, невідповідним рівнем кваліфікації персоналу, виробництвом продукції низької якості, отриманням неточної інформації геологорозвідування	Підвищення рівня професіоналізму науково-технічних працівників, які досліджують геологічні умови виробництва.	230,1	В межах ефекту від інших заходів
2. Проведення корпоративних тренінгів для працівників		Підвищення творчого потенціалу персоналу, покращення морального клімату в колективі	74	В межах ефекту від інших заходів
3. Проведення підвищення кваліфікації ПВП		Зростання продуктивності праці, зменшення або ліквідація браку	63	871
Технічні заходи				
4. Часткове оновлення техніко-технологічної бази комбінату	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику зменшення обсягу виробництва, пов'язаний зі зростанням непродуктивних витрат робочого часу	Зростання продуктивності праці на 5,5%, зростання обсягів виробництва	59 756,7	29 538,51
5. Модернізація секції №5 РЗФ2	Зниження рівня впливу зовнішнього ризику пов'язаного зі зменшенням ринкової частки та послабленням ринкових позицій через втрату якості виробленої продукції, а також залежністю від зміни цін та тарифів на енергоресурси	Виконання виробничої програми, підвищення якості концентрату, зниження енерговитрат	43 820	22147
6. Впровадження програми автоматизації технологічного процесу на РЗФ1	Зниження рівня впливу зовнішнього ризику пов'язаного зі зменшенням ринкової частки, також зниження рівня впливу внутрішніх ризиків через збільшення собівартості виготовленої продукції	Зниження витрат, зростання обсягів випуску концентрату	31 069	1437,85
7. Модернізація завантажувального вузла параболічного бункера аглоцеху	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаного зі збільшенням матеріальних витрат на виробництво продукції та зниженням якості концентрату та агломерату через наявність браку та застарілість обладнання. Також зниження рівня впливу зовнішнього ризику, який залежить від зміни цін та тарифів на енергоресурси	Зниження матеріальних витрат, зниження енерговитрат, оновлення технологічної бази	4 726,28	7975,92
8. Впровадження нової технології системи опалення «Геліос»	Зниження рівня впливу внутрішнього ризику пов'язаний зі зростанням непродуктивних витрат робочого часу та збільшенням собівартості виготовленої продукції	Економія експлуатаційних витрат, вивільнення робітників	1 112,3	780,4
Разом ефективність		62 750,68 тис.грн		

Реалізація комплексної програми заходів щодо зниження рівня впливу економічних ризиків на функціонування ПАТ«ПівдГЗК» призведе до ряду позитивних зрушень у діяльності комбінату. Перш за все це знайде відображення у зміні обсягів виготовлення основних видів продукції, що можна дослідити за даними табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Зміна обсягів виготовлення продукції ПАТ«ПівдГЗК»

Показник	Од. вим.	2022 рік	Плановий рік	Відх. план/2022 р	
				абс., +,-	відн, %
1. Виробництво товарної продукції:					
- концентрат	тис.т.	4837,3	4994,22	156,92	3,24
- агломерат	тис.т.	3680	3791,1	111,14	3,02
2. Вміст заліза у концентраті:					
марки КЗ	%	64,67	65,10	0,43	0,66
марки КЗВ	%	67,66	67,71	0,05	0,07

З табл. 3.9 видно, що обсяги виробництва концентрату зростуть на 156,9 тис.т. (на 3,24%).

Загальний приріст обсягу концентрату складає:

$$96,4 + 1,92 + 58,6 = 156,92 \text{ тис.т.}$$

Зростання випуску агломерату планується на 111,14 тис.т., що 3,02% є більшим за базовий рік, зміна пов'язана з установкою нового ефективного обладнання та процесами модернізації на аглофабриці, що дозволяють підвищити використання потужностей до 3600 т.т.

Процеси оновлення обладнання РЗФ-2 та модернізація на секції 5 дозволять підвищити показники якості концентрату до рівня 65,10% та 67,71% за видами концентрату. В результаті чого, планується збільшення ціни на товарний концентрат.

Вплив заходів на основні техніко-економічні показники роботи комбінату наведено у табл. 3.11.

**Основні техніко-економічні показники діяльності ПАТ«ПівдГЗК» у 2022 році та
плановому році**

Показник	Од. вим.	2022 рік	Плановий рік	Відх. план/2022 р	
				абс., +,-	відн, %
1. Товарна продукція у діючих цінах	тис. грн	4668218	4892448	224230	4,8
2. Товарна продукція у порівняльних цінах	тис. грн	773644,93	797811,74	24166,81	3,12
3. Реалізована продукція	тис. грн	4598789	4823019	224230	4,87
4. Повна собівартість товарної продукції	тис. грн	2202471	2297618	95147	4,32
5. Витрати на 1 грн товарної продукції	коп./грн.	47,18	46,59	-0,59	-1,24
6. Вартість основних засобів	тис грн	2024852	2079693	84841	4,19
7. Фондовіддача	грн/грн	0,382	0,384	0,002	0,40
8. Середньоспискова чисельність ПВП	чол.	8523	8521	-2	-0,02
9. Фонд оплати праці	тис. грн	254582	260412	5830	2,29
10. Середньомісячна заробітна плата	грн/чол.	17455	17508	53,26	2,17
11. Продуктивність праці ПВП	тис. грн/чол.	90,77	93,63	2,86	3,15
12. Продуктивність праці 1 робітника ПВП	тис. грн/чол.	110,92	114,38	3,46	3,12
13. Чистий прибуток	%	2283369	2533019	249650	10,93
14. Рентабельність виробництва	%	45,8	49,96	4,16	12,16

У табл. 3.11 обсяг товарної продукції у діючих цінах та обсяг реалізованої продукції зростає на 224230 тис грн. (на 4,8% та 4,87% відповідно), що пов'язано із зростанням ціни на продукцію (розрахована вище) та обсягами виготовлення. Товарна продукція у порівняльних цінах зростає на 3,12%, що пов'язано зі збільшенням обсягів виробництва.

Таким чином, доречно буде відстежити зміну можливості банкрутства підприємства після впровадження запропонованих заходів (Додаток Г).

Після розрахунку Z показника було встановлено, що за такими моделями як, модель Альтмана, Спрінгейта та Таффлера, розмір величини Z плановому році має покращити значення, яке вказує на те, що ПАТ«ПівдГЗК» в майбутньому значно знизить ризик банкрутства.

Для визначення впливу запропонованих заходів на економічні ризики ПАТ«ПівдГЗК» необхідно розрахувати ступінь ризику та його абсолютне і відносне значення, які спричинені зміною основних показників виробничої

діяльності (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

**Абсолютна та відносна значення ризиків після впровадження
запропонованих заходів**

Показник	Од. вим.	2022 рік	Плановий рік	Ступінь ризику	Абсолютне значення ризику	Безризикова частина	Відносне значення ризику
1. Виробництво товарної продукції:	тис.т.	4837,3	4994,22	0,03	156,92	4680,38	-3,24%
- концентрат							
- агломерат	тис.т.	3680	3791,1	0,03	111,1	3568,9	-3,02%
2. Вміст заліза у концентраті:	%	64,67	65,10	0,01	0,43	64,24	-0,66%
марки КЗ							
марки КЗВ							
5. Витрати на 1 грн товарної продукції	коп./грн.	47,18	46,59	-0,01	-0,59	47,77	1,25%

Як видно з табл. 3.13. відносне значення ризику зменшується по всім показникам (окрім витрат на 1 грн товарної продукції для якого позитивним є зменшення, тобто обернене значення).

Отже можна стверджувати, що запропонована комплексна програма заходів сприятиме зменшенню рівня негативного впливу економічних ризиків на діяльність ПАТ«ПівдГЗК» та допоможе зміцнити його виробничий потенціал і підвищити стійкість та захищеність від згубного впливу різних факторів.

Висновки до розділу 3

На підставі спрогнозованих умов розвитку ринкового середовища і внутрішнього стану підприємства, ми розробили ефективний механізм управління підприємством та адаптувати деякі аспекти світового досвіду по зниженню ризиковості діяльності ПАТ«ПівдГЗК».

Таким чином, враховуючи умови майбутнього розвитку ПАТ«ПівдГЗК» та тенденцію на ринку збуту товарної продукції підприємства можна визначити стратегічний напрямок діяльності підприємства.

Базовою корпоративною стратегією ПАТ«ПівдГЗК» є стратегія стабілізації, яка передбачає підтримку існуючого стану підприємства, за рахунок підтримки попиту на випуск удосконаленої продукції (концентрат марки КЗ, КЗВ, агломерат марки АЗРО, АЗРВ) та зниженні витрат. Виходячи з зазначеної базової стратегії та прогнозних значень загальною стратегією розвитку варто обрати стратегію лідерства в зниженні витрат. Основними факторами досягнення такої переваги мають стати: економія на обсягах виробництва, сучасна технологія.

Враховуючи резерви, що були виявлені при дослідженні техніко – економічного стану та аналізі економічних ризиків ПАТ«ПівдГЗК» можна запропонувати наступні стратегічні напрямки впровадження заходів тактичного характеру для забезпечення економічного зростання діяльності підприємства:

- 1) вдосконалення організації виробничого процесу та організації праці;
- 2) впровадження прогресивних технологій;
- 3) модернізація обладнання та проведення ремонтів;
- 4) перегляд нормативів витрат сировини та зміна постачальників.

ВИСНОВКИ

В умовах політичної й економічної нестабільності міра ризику значно зростає. У сучасних умовах розвитку економіки України проблема посилення ризиків дуже актуальна, що підтверджується даними про зростання збитковості підприємств промисловості.

У дипломній роботі, автор стверджує, що під ризиком у фінансово-господарській діяльності гірничих підприємств розуміють ймовірність виникнення збитків, втрат або недоотримання прибутку порівняно з прогнозним варіантом. Визначення ризику залежить від сфери діяльності його застосування.

Таким чином, був окреслений критичний огляд та надана порівняльна характеристика методів оцінки та аналізу економічного ризику, визначено головні аспекти його моделювання, а також розглянуті його роль і значення в сучасних умовах господарювання. Розроблені та обґрунтовані основні шляхи зниження економічного ризику на підприємстві. Так як основними завданнями цієї проблеми є ідентифікація і виявлення суттєвих факторів ризику, нехтування несуттєвими, розробка алгоритму оцінки економічного ризику на основі використання комбінованого підходу, який дасть змогу підприємцю з найвищою точністю і з найменшими витратами оцінити економічний ризик, то було проведено розгорнутий аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів ризику в умовах діяльності ПАТ «ПівдГЗК».

Публічне акціонерне товариство "Південний гірничо-збагачувальний комбінат" одне з великих підприємств з виробництва концентрату та агломерату в Україні. Його частка на вітчизняному ринку складає більше 20%.

Аналіз техніко-економічних показників діяльності ПАТ «ПівдГЗК» показав, що підприємство, потрапивши під вплив світової фінансової кризи у 2017-2018 роках, зменшило обсяги виробництва, проте через значне подорожчання залізорудної продукції на українському та світовому ринках ЗРС фінансові результати його діяльності покращились.

Після проведення дослідження впливі зовнішніх ризиків, було виявлено, що маючи досить посередню конкурентну позицію на ринку ПАТ«ПівдГЗК» має високу залежність від впливу зовнішніх ризиків.

Порівнянні дії зовнішніх і внутрішніх факторів ризику на підприємстві ПАТ«ПівдГЗК», надало нам можливість встановити, що на підприємство мають сильний та слабкий, позитивний та негативний вплив як зовнішні, так і внутрішні фактори.

Таким чином, прийнявши до уваги всі проаналізовані фактори внутрішнього середовища та загальний стан підприємства, про що свідчать основні техніко-економічні показники, було зроблено висновок, що для ПАТ«ПівдГЗК» характерні такі основні ризики:

- ризик росту собівартості, пов'язаний з неадекватним використанням сировини та матеріалів, трудових ресурсів, основних виробничих засобів;
- ризик зниження продуктивності, пов'язаний з невідповідним рівнем кваліфікації персоналу;
- ризик виробництва продукції низької якості, пов'язаний з отриманням неточної інформації геологорозвідування;
- ризик, пов'язаний з не передбачуваним збільшенням ринкових цін на ресурси (на сьогодні - підвищення цін на енергоресурси);
- ризик втрати частки ринкової ніші через появу нових фірм-конкурентів.

Після складання матриці SWOT – аналізу, нам вдалося поєднати позитивно та негативно впливаючих на підприємство факторів (загроз і можливостей), що об'єктивно існують у зовнішньому оточенні підприємства та суб'єктивно оцінені нами, з відносно сильними та слабкими сторонами у функціонуванні підприємства. Найбільші загрози виникають для ПАТ «ПівдГЗК» тоді, коли негативний розвиток ситуації в середовищі накладається на слабкі сторони підприємства.

Отже, проаналізувавши у попередніх підрозділах дипломної роботи внутрішні та зовнішні економічні ризики ПАТ«ПівдГЗК», було визначено стратегічні прогалини у роботі аналізованого підприємства.

Таким чином, найбільше стратегічних прогалин підприємство має у забезпеченості основними засобами та нестабільності кадрової політики.

Зменшились обсяги реалізації продукції у натуральному виразі, погіршивши маркетинговий потенціал ПАТ«ПівдГЗК». Проте, прийнявши правильні стратегічні рішення та ефективно реалізувавши заплановані заходи, підприємство зможе значно знизити кількість стратегічних прогалин, знизити загальний рівень залежності від економічних ризиків та підвищити власну конкурентоспроможність на ринку залізорудної сировини.

Враховуючи резерви, що були виявлені при дослідженні техніко – економічного стану та аналізі економічних ризиків ПАТ«ПівдГЗК» можна запропонувати наступні стратегічні напрямки впровадження заходів тактичного характеру для забезпечення економічного зростання діяльності підприємства:

- 1) вдосконалення організації виробничого процесу та організації праці;
- 2) впровадження прогресивних технологій;
- 3) модернізація обладнання та проведення ремонтів;
- 4) перегляд нормативів витрат сировини та зміна постачальників.

На підставі спрогнозованих умов розвитку ринкового середовища і внутрішнього стану підприємства, розроблено ефективний механізм управління підприємством та адаптувати деякі аспекти світового досвіду по зниженню ризиковості діяльності ПАТ«ПівдГЗК».

На основі визначених внутрішніх та зовнішніх можливостей щодо зниження рівня впливу економічних ризиків на функціонування підприємства, була запропонована комплексна програма заходів по зниженню рівня впливу економічних ризиків на ПАТ«ПівдГЗК», яка повинна забезпечити отримання економічного ефекту у сумі 62 750,68 тис грн., що дасть змогу покращити техніко – економічні показники діяльності комбінату, призведе до підвищення ефективності використання всіх складових потенціалу та зростання темпу росту розрахованих планових показників, що дасть змогу значно знизити негативний вплив факторів та економічних ризиків на діяльність підприємства у майбутньому.

Так, після впровадження запропонованих заходів зниження матеріальних витрат відбувається на 69662,82 тис грн. (на 4,12%), що є наслідком економії матеріалів від модернізації завантажувального вузла барабанного змішувача, нове прогресивне обладнання, зниження витрат на видобуток та зниження витрат по переділам збагачення.

Розмір витрат на оплату праці зростає на 3,46% (на 8942,4 тис.грн) внаслідок зростання на 4,8% вартості товарної продукції комбінату та згідно діючих норм систем преміювання персоналу. Фонд оплати зріс на 5830 тис.грн., з них на 367 тис.грн. за рахунок витрат на проведення дистанційного навчання науково-технічного персоналу, проведення тренінгів для ПВП.

Прогнозується зростання продуктивності праці 1 працівника ПВП на 3,15%, за рахунок збільшення виробництва товарної продукції, та заходів направлених на зростання продуктивності праці.

Після розрахунку Z показника було встановлено, що за такими моделями як, модель Альтмана, Спрінгейта та Таффлера, розмір величини Z плановому році має покращити значення, яке вказує на те, що ПАТ«ПівнГЗК» в майбутньому значно знизить ризик банкрутства.

31.05.2025

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аленичев В.В. Страхование валютных рисков, банковских и экспортных коммерческих кредитов./ В.В. Аленичев, Т.Д. Аленичева М.: Ист-Сервис, 1994
2. Андреева Т.Є. Ризик у ринковій економіці: [Навч. посіб.]/ Т.Є Андреева., Т.Е. Петровська - Харків: Бурун книга, 2015.-128с.
3. Артур А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации для анализа: Пер. с англ. / Артур А. Томпсон-мл., А. Дж. Стрикленд – 12-е изд. – М.: Изд. дом „Вильямс”, 2021. – 928 с.
4. Афанасьєв Є.В. Економічний ризик та деякі аспекти моделювання стохастичного характеру функціонування крупних виробничих систем. // Регіональні перспективи.-2013.-№6(31).-с.5-7.
5. Бакунов О.О. Управління економічною стійкістю торговельного підприємства: концептуальний підхід / О.О. Бакунов, О.В. Сергеева // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2019. – № 3. – С. 129-136.
6. Близнюков В.Г. Сборник технико-экономических показателей горнодобывающих предприятий Украины в 2001-2006/ В.Г Близнюков., В.А.Салганик, Л.А. Штанько – НТО ГП «НИГРИ», 2007. – 437с.
7. Василенко В.А. Стратегічне управління. [Навч. посіб.]/ В.А. Василенко, Т.І.Ткаченко. – К.: ЦУЛ, 2013.- 396 с.
8. Вербицька Г.Л. Оцінка економічного ризику // Актуальні проблеми економіки.-2014.-№4(34).-с.129-136.
9. Вербицька Г.Л. Управління економічним ризиком// Фінанси України.-2014.-№4.-с.34-41.
10. Верченко П.І. Багатокритеріальність і динаміка економічного ризику (моделі та методи): Монографія.- К.: КНЕУ, 2006.- 272 с.

11. Вилинський В.В., Наконечний С.І. Ризик у менеджменті. – К.: Борисфен, 1996. – 384с.
12. Вільна енциклопедія Вікіпедія: Залізорудна промисловість України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Залізорудна_промисловість_України
13. Вітлинський В.В. Перша всеукраїнська конференція з проблем економічного ризику/ В.В. Вітлинський, Л.В. Колосова // Фінанси України.- 1999.-№1.-С.130-132.
14. Вітлинський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві/ В.В. Вітлинський, Г.І. Великоіваненко: Монографія.-К.: КНЕУ, 2014.-480с.
15. Вітлинський В.В. та ін. Економічний ризик: ігрові моделі: [Навч.посіб.]; За ред.. д-ра екон. Наук, проф.. Вітлинського В.В.- К.: КНЕУ, 2020.-446 с.
16. Вітлинський В.В. Економічний ризик і методи його вимірювання./ В.В.Вітлинський, С.І.Наконечний, О.Д. Шарапов — К.: КНЕУ 1996. — 391 с.
17. Гальчинський А.С. Інноваційна стратегія українських реформ / А.С.Гальчинський, В.М.Геєць, А.К.Кінах, В.П.Семиноженко. – К.: Знання України, 2019. – 336 с.
18. Герчикова І.Н. Морфологія і генезис гірничо-металургійного комплексу України / І.Н. Герчикова, А.В Голубченко, В. Мазур // Дзеркало тижня – 2017. - №11.
19. Гогіташвілі Г. Г. Управління охороною праці та ризиком за міжнародними стандартами / Є. Т. Карчевські, В. М. Лапін.// [Навч. Посіб] – К.: Знання, 2017. – 367.
20. Голинько В. И. Охрана труда при работе с персоналом. Компьютерами / Я. Я. Лебедев, В.В.Дубей. // Наука и образование, 2006. – 313 с.

21. Гончарук В. Є. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях : навчальний посібник / В. Є. Гончарук, С. І. Качан, С. М. Орел та ін. – Видавництво НУ “Львівська політехніка”: Львів, 2014. – 136 с.
22. Гранатуров В.М. Экономический риск: сущность, методы измерения, пути снижения: Учеб. пособие./ В.М. Гранатуров – М. Изд-во «Дело и сервис», 1999. – 112с
23. Грачов В.І. Класифікація ризиків та управління ними/ В.І. Грачов, Т.П. Корда // Фінанси України. – 2018.-№10.-с.56-60.
24. Довбенко М. В. Сучасна економічна теорія (Економічна нобелеологія): / М.В. Довбенко // Навч. посібник. - К.: Видавничий центр "Академія", 2015.-320с.
25. Дубров А.М., Лагоша Б.А., Хрусталеv Е.Ю. Моделирование рисковvх ситуаций в экономике и бизнесе: Учеб. Пособие; Под ред. Лагоши.- 2-е изд., перераб. и доп.- М.: Финансы и статистика, 2003.-224 с.
26. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник./ І.Ю. Івченко– Київ: «Центр навчальної літератури», 2004.- 304 с.
27. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навч. посібник 2-ге вид., доп. і перероб./ С.М. Ілляшенко – К.: Центр навчальної літератури, 2004 – 220 с.
28. Клейнер Г.Б. Предприятие в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / Г.Б.Клейнер, В.Л.Тамбовцев, Р.М.Качалов. – М.: Экономика, 1997. – 288 с.
29. Князева І.В. Трансформація антимонопольної політики в політику захисту конкуренції в сучасних економічних умовах: монографія / І.В. Князева, О.А.Лукашенко – СіБАГС, НГТУ, Новосибірськ, – 2011 – 304с.
30. Лапуста М.Г. Риски в предпринимательской деятельности./ М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова– М.: ИНФРА-М, 1998.-224 с.
31. Макаренко І.О. Учет факторов экономического риска при принятии решений на предприятии / І.О. Макаренко // Актуальні проблеми економіки.- 2017.-№1(67).- с. 69-75.

32. Макаренко І.О. Особливості управління господарським ризиком в умовах ринкової економіки/ І.О. Макаренко // Актуальні проблеми економіки.- 2016.-№6.-с.159-165с.
33. Матвійчук А.В. Аналіз і управління економічним ризиком. Навч. посібник. / А.В.– Матвійчук К.: Центр навчальної літератури, 2005 – 224с.
34. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навчальний посібник. / Н.І. Машина– Київ: Центр навчальної літератури, 2017. – 188 с.
35. Мельникова М.Н. Принципы экономической науки / М.Н. Мельникова, А. Маршал : пер. с англ. – М. : Прогресс, 1993. – 414 с.
36. Менеджмент для магистров : [учеб. пособ.] / Под ред. д.э.н., проф. А.А.Епифанова, д.э.н., проф. С.Н.Козьменко. – Сумы: ИТД «Университетская книга», 2003. -762 с.
37. Мескон М.Х. Основы менеджмента : пер. с англ. / М.Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури. – М.: Дело, 1997. – 704 с
38. Моделирование рискованных ситуаций в экономике и бизнесе: Учеб. пособие / А.М. Дибров, Б.А. Лагоша, Е.Ю. Хрусталева; Под ред. Б.А. Лагоши – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Финансы и статистика, 2003 – 226с.
39. Необхідність антикризового управління потенціалом підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.houseofmcdonnell.com/konspekti-lekcz/148-upravlnnya-potenczalom-pdprimstva.html>
40. Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах. Т. 3 / Укладачі: В. Яременко, О. Сліпушко. - К.: Аконіт, 1999. - 927 с.

Додаток А

Оцінка економічного потенціалу підприємства за 2018 рік				
№ з/п		Кількісний норматив	Тенденція покращення	Фактичне значення
1.	<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>			
1.1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	збільшення	1,1329
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	збільшення	0,9308
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	збільшення	0,0052
2.	<i>Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)</i>			
2.1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	≥0,5	збільшення	0,4524
2.2.	Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	зменшення	0,5476
2.3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	зменшення	2,2105
2.4.	Коефіцієнт маневреності	>0,3	збільшення	0,1271
3.	<i>Рентабельність результатів фінансово-господарської діяльності</i>			
3.1.	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	середньогалузеве значення	збільшення	-0,3133
3.2.	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	- // -	- // -	-0,2780
3.3.	Рентабельність функціонуючого капіталу	- // -	- // -	-0,0379
3.4.	Коефіцієнт рентабельності коштів, які спрямовані на споживання	- // -	- // -	-2,4855
3.5.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	- // -	- // -	-0,2749
3.6.	Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	- // -	- // -	-0,2815
3.7.	Коефіцієнт рентабельності усього капіталу	- // -	- // -	-0,1391
4.	<i>Рентабельність використання організаційно-управлінського потенціалу</i>			
4.1.	Коефіцієнт рентабельності доходу	середньогалузеве значення	збільшення	-0,0861
4.2.	Коефіцієнт загальної рентабельності обороту	- // -	- // -	-0,2228
4.3.	Коефіцієнт чистої рентабельності обороту	- // -	- // -	-0,3342
4.4.	Коефіцієнт віддачі адміністративних витрат	- // -	- // -	57,0254
4.5.	Коефіцієнт віддачі витрат на збут	- // -	- // -	9,4202
4.6.	Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	- // -	- // -	-0,0793
4.7.	Коефіцієнт рентабельності адміністративних витрат	- // -	- // -	-19,0551
4.8.	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	- // -	- // -	-3,1478
5.	<i>Показники комерційної активності</i>			
5.1.	Коефіцієнт віддачі власного капіталу	середньогалузеве значення	збільшення	0,8228
5.2.	Коефіцієнт віддачі залученого капіталу	- // -	- // -	0,8426
5.3.	Коефіцієнт оборотності активів	- // -	- // -	0,4163
5.4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	- // -	- // -	1,7647
5.5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	- // -	- // -	0,8628
5.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	- // -	- // -	5,1257
5.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	- // -	- // -	0,9375
5.8.	Коефіцієнт віддачі поточних активів	- // -	- // -	0,8321
5.9.	Коефіцієнт віддачі усього капіталу	- // -	- // -	0,4163

6.	<i>Показники конкурентоспроможності товару</i>			
6.1.	Коефіцієнт рентабельності продаж	середньогалузеве значення	збільшення	-0,3342
6.2.	Коефіцієнт рентабельності продукції	- // -	- // -	-0,1734

Продовження додатку А

Оцінка економічного потенціалу підприємства за 2019 рік				
№ з/п		Кількісний норматив	Тенденція покращення	Фактичне значення
1.	<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>			
1.1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	збільшення	1,1865
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	збільшення	0,8638
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	збільшення	0,0083
2.	<i>Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)</i>			
2.1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	≥0,5	збільшення	0,4833
2.2.	Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	зменшення	0,5167
2.3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	зменшення	2,0690
2.4.	Коефіцієнт маневреності	>0,3	збільшення	0,1527
3.	<i>Рентабельність результатів фінансово-господарської діяльності</i>			
3.1.	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	середньогалузеве значення	збільшення	0,0289
3.2.	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	- // -	- // -	0,0272
3.3.	Рентабельність функціонуючого капіталу	- // -	- // -	0,1726
3.4.	Коефіцієнт рентабельності коштів, які спрямовані на споживання	- // -	- // -	0,1567
3.5.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	- // -	- // -	0,0279
3.6.	Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	- // -	- // -	0,0245
3.7.	Коефіцієнт рентабельності усього капіталу	- // -	- // -	0,0130
4.	<i>Рентабельність використання організаційно-управлінського потенціалу</i>			
4.1.	Коефіцієнт рентабельності доходу	середньогалузеве значення	збільшення	0,2330
4.2.	Коефіцієнт загальної рентабельності обороту	- // -	- // -	0,0718
4.3.	Коефіцієнт чистої рентабельності обороту	- // -	- // -	0,0189
4.4.	Коефіцієнт віддачі адміністративних витрат	- // -	- // -	57,1539
4.5.	Коефіцієнт віддачі витрат на збут	- // -	- // -	9,6655
4.6.	Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	- // -	- // -	0,3039
4.7.	Коефіцієнт рентабельності адміністративних витрат	- // -	- // -	1,0816
4.8.	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	- // -	- // -	0,1829
5.	<i>Показники комерційної активності</i>			
5.1.	Коефіцієнт віддачі власного капіталу	середньогалузеве значення	збільшення	1,4745
5.2.	Коефіцієнт віддачі залученого капіталу	- // -	- // -	1,2953
5.3.	Коефіцієнт оборотності активів	- // -	- // -	0,6896
5.4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	- // -	- // -	3,0507
5.5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	- // -	- // -	1,6171
5.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	- // -	- // -	4,9314
5.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	- // -	- // -	1,5289

5.8.	Коефіцієнт віддачі поточних активів	- // -	- // -	1,4365
5.9.	Коефіцієнт віддачі усього капіталу	- // -	- // -	0,6896
6.	<i>Показники конкурентоспроможності товару</i>			
6.1.	Коефіцієнт рентабельності продаж	середньогоалу зеве значення	збільшення	0,0189
6.2.	Коефіцієнт рентабельності продукції	- // -	- // -	0,1262

Продовження додатку А

Оцінка економічного потенціалу підприємства за 2020 рік				
№ з/п		Кількісний норматив	Тенденція покращення	Фактичне значення
1.	<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>			
1.1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	збільшення	1,3177
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	збільшення	1,0517
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	збільшення	0,0238
2.	<i>Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)</i>			
2.1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	≥0,5	збільшення	0,3888
2.2.	Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	зменшення	0,6112
2.3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	зменшення	2,5722
2.4.	Коефіцієнт маневреності	>0,3	збільшення	0,3527
3.	<i>Рентабельність результатів фінансово-господарської діяльності</i>			
3.1.	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	середньогоалу зеве значення	збільшення	0,0061
3.2.	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	- // -	- // -	0,0048
3.3.	Рентабельність функціонуючого капіталу	- // -	- // -	0,1294
3.4.	Коефіцієнт рентабельності коштів, які спрямовані на споживання	- // -	- // -	0,0295
3.5.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	- // -	- // -	0,0059
3.6.	Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	- // -	- // -	0,0045
3.7.	Коефіцієнт рентабельності усього капіталу	- // -	- // -	0,0025
4.	<i>Рентабельність використання організаційно-управлінського потенціалу</i>			
4.1.	Коефіцієнт рентабельності доходу	середньогоалу зеве значення	збільшення	0,1731
4.2.	Коефіцієнт загальної рентабельності обороту	- // -	- // -	0,0619
4.3.	Коефіцієнт чистої рентабельності обороту	- // -	- // -	0,0036
4.4.	Коефіцієнт віддачі адміністративних витрат	- // -	- // -	54,7236
4.5.	Коефіцієнт віддачі витрат на збут	- // -	- // -	12,9096
4.6.	Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	- // -	- // -	0,2093
4.7.	Коефіцієнт рентабельності адміністративних витрат	- // -	- // -	0,1973
4.8.	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	- // -	- // -	0,0466
5.	<i>Показники комерційної активності</i>			
5.1.	Коефіцієнт віддачі власного капіталу	середньогоалу зеве значення	збільшення	1,6364
5.2.	Коефіцієнт віддачі залученого капіталу	- // -	- // -	1,2371
5.3.	Коефіцієнт оборотності активів	- // -	- // -	0,7045
5.4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	- // -	- // -	2,7088
5.5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	- // -	- // -	1,3012
5.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	- // -	- // -	4,8336
5.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	- // -	- // -	1,7028
5.8.	Коефіцієнт віддачі поточних активів	- // -	- // -	1,3430
5.9.	Коефіцієнт віддачі усього капіталу	- // -	- // -	0,7045

6.	<i>Показники конкурентоспроможності товару</i>			
6.1.	Коефіцієнт рентабельності продаж	середньогалуз еве значення	збільшення	0,0036
6.2.	Коефіцієнт рентабельності продукції	- // -	- // -	0,0838

Продовження додатку А

Оцінка економічного потенціалу підприємства за 2021 рік				
№ з/п		Кількісний норматив	Тенденція покращення	Фактичне значення
1.	<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>			
1.1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	збільшення	2,1967
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	збільшення	1,8061
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	збільшення	0,0003
2.	<i>Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)</i>			
2.1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	≥0,5	збільшення	0,5477
2.2.	Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	зменшення	0,4523
2.3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	зменшення	1,8259
2.4.	Коефіцієнт маневреності	>0,3	збільшення	0,6013
3.	<i>Рентабельність результатів фінансово-господарської діяльності</i>			
3.1.	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	середньогалуз еве значення	збільшення	0,6830
3.2.	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	- // -	- // -	0,3906
3.3.	Рентабельність функціонуючого капіталу	- // -	- // -	0,4719
3.4.	Коефіцієнт рентабельності коштів, які спрямовані на споживання	- // -	- // -	2,7427
3.5.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	- // -	- // -	0,4839
3.6.	Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	- // -	- // -	0,4365
3.7.	Коефіцієнт рентабельності усього капіталу	- // -	- // -	0,2295
4.	<i>Рентабельність використання організаційно-управлінського потенціалу</i>			
4.1.	Коефіцієнт рентабельності доходу	середньогалуз еве значення	збільшення	0,3994
4.2.	Коефіцієнт загальної рентабельності обороту	- // -	- // -	0,3152
4.3.	Коефіцієнт чистої рентабельності обороту	- // -	- // -	0,2094
4.4.	Коефіцієнт віддачі адміністративних витрат	- // -	- // -	70,2521
4.5.	Коефіцієнт віддачі витрат на збут	- // -	- // -	13,5215
4.6.	Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	- // -	- // -	0,6651
4.7.	Коефіцієнт рентабельності адміністративних витрат	- // -	- // -	14,7120
4.8.	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	- // -	- // -	2,8316
5.	<i>Показники комерційної активності</i>			
5.1.	Коефіцієнт віддачі власного капіталу	середньогалуз еве значення	збільшення	2,3109
5.2.	Коефіцієнт віддачі залученого капіталу	- // -	- // -	2,0844
5.3.	Коефіцієнт оборотності активів	- // -	- // -	1,0959
5.4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	- // -	- // -	5,0794
5.5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	- // -	- // -	1,7208
5.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	- // -	- // -	5,9365
5.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	- // -	- // -	3,2613
5.8.	Коефіцієнт віддачі поточних активів	- // -	- // -	1,8651

5.9.	Коефіцієнт віддачі усього капіталу	- // -	- // -	1,0959
6.	<i>Показники конкурентоспроможності товару</i>			
6.1.	Коефіцієнт рентабельності продаж	середньогалуз єве значення	збільшення	0,2094
6.2.	Коефіцієнт рентабельності продукції	- // -	- // -	0,4519

Продовження додатку А

Оцінка економічного потенціалу підприємства за 2022 рік				
№ з/п		Кількісний норматив	Тенденція покращення	Фактичне значення
1.	<i>Показники ліквідності та платоспроможності</i>			
1.1.	Коефіцієнт загальної ліквідності (покриття)	>1	збільшення	4,6126
1.2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	збільшення	4,1315
1.3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)	>0,2	збільшення	0,0121
2.	<i>Показники оцінки фінансової стійкості (ринкової рівноваги)</i>			
2.1.	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (автономії)	≥0,5	збільшення	0,6989
2.2.	Коефіцієнт концентрації залученого (позичкового) капіталу	<0,5	зменшення	0,3011
2.3.	Коефіцієнт фінансового ризику (залежності)	>1	зменшення	1,4309
2.4.	Коефіцієнт маневреності	>0,3	збільшення	0,8698
3.	<i>Рентабельність результатів фінансово-господарської діяльності</i>			
3.1.	Коефіцієнт рентабельності основних засобів	середньогалуз єве значення	збільшення	2,5224
3.2.	Коефіцієнт рентабельності оборотних активів	- // -	- // -	0,7712
3.3.	Рентабельність функціонуючого капіталу	- // -	- // -	0,6961
3.4.	Коефіцієнт рентабельності коштів, які спрямовані на споживання	- // -	- // -	8,8348
3.5.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	- // -	- // -	0,8550
3.6.	Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу	- // -	- // -	1,5674
3.7.	Коефіцієнт рентабельності усього капіталу	- // -	- // -	0,5532
4.	<i>Рентабельність використання організаційно-управлінського потенціалу</i>			
4.1.	Коефіцієнт рентабельності доходу	середньогалуз єве значення	збільшення	0,5861
4.2.	Коефіцієнт загальної рентабельності обороту	- // -	- // -	0,6212
4.3.	Коефіцієнт чистої рентабельності обороту	- // -	- // -	0,4965
4.4.	Коефіцієнт віддачі адміністративних витрат	- // -	- // -	108,2909
4.5.	Коефіцієнт віддачі витрат на збут	- // -	- // -	21,0105
4.6.	Коефіцієнт рентабельності поточних витрат	- // -	- // -	1,4162
4.7.	Коефіцієнт рентабельності адміністративних витрат	- // -	- // -	53,7681
4.8.	Коефіцієнт рентабельності збутових витрат	- // -	- // -	10,4321
5.	<i>Показники комерційної активності</i>			
5.1.	Коефіцієнт віддачі власного капіталу	середньогалуз єве значення	збільшення	1,7220
5.2.	Коефіцієнт віддачі залученого капіталу	- // -	- // -	3,1568
5.3.	Коефіцієнт оборотності активів	- // -	- // -	1,1142
5.4.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	- // -	- // -	10,7699
5.5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	- // -	- // -	1,2773
5.6.	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	- // -	- // -	5,1211
5.7.	Коефіцієнт оборотності основних засобів	- // -	- // -	5,0803
5.8.	Коефіцієнт віддачі поточних активів	- // -	- // -	1,5533
5.9.	Коефіцієнт віддачі усього капіталу	- // -	- // -	1,1142
6.	<i>Показники конкурентоспроможності товару</i>			

6.1.	Коефіцієнт рентабельності продаж	середньогалуз єве значення	збільшення	0,4965
6.2.	Коефіцієнт рентабельності продукції	- // -	- // -	1,1245

ЗГОДА здобувача(чки) вищої освіти

Державного університету економіки і технологій про
перевірку кваліфікаційної роботи на прояви
академічного плагіату
та розміщення в Репозитарії Університету

Я, Зікрат Маріана Сергіївна (ПП),

підтримую політику Державного університету економіки і технологій
з академічної доброчесності і відкритого доступу.

Засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська (магістерська)
робота

Аналіз та управління екологічними
ризиками на підприємстві

(назва роботи повністю) виконана самостійно та не містить
академічного плагіату. Я не надавав(ла) і не одержував(ла)
недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Робота
містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення
академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти
Державного університету економіки і технологій ознайомлений(а).
Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі
порушення норм академічної доброчесності робота не допускається
до захисту або оцінюється незадовільно.

Також я поінформований(на), що відповідно до «Положення
про Репозитарій (електронну базу даних) Державного університету
економіки і технологій» зазначена робота буде розміщена в
Електронному архіві Університету (Репозитарії ДУЕТ). З умовами
такого розміщення ознайомлений(на).

Дата 30.05.2025 підпис

Зікрат М.С.
ініціали, прізвище (власноруч)

